

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
Σχολή Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών
Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και
Διεθνών Σχέσεων

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
« Διακυβέρνηση και Δημόσιες Πολιτικές »

Κράτος και Πολιτικοί Θεσμοί Αντιμέτωποι με τον Δεξιό
Εξτρεμισμό. Η Περίπτωση της Χρυσής Αυγής
Παπαλεξίου Ευάγγελος

Κόρινθος, Μάρτιος 2022

**University of the Peloponnese
School of Social and Political Sciences
Department of Political Science and
International Relations**

**Postgraduate Program
« Governance and public policies »**

**State and Political Institutions Confronted with Right-
Wing Extremism. The Case of Golden Dawn**

Papalexiou Evangelos

Corinth, March 2022

Κράτος και Πολιτικοί Θεσμοί Αντιμέτωποι με τον Δεξιό Εξτρεμισμό. Η Περίπτωση της Χρυσής Αυγής.

Σημαντικοί όροι : Χρυσή Αυγή , Δεξιός Εξτρεμισμός, Εγκληματική Οργάνωση,
Ακροδεξιά

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Την τελευταία δεκαετία γιγαντώθηκε στην Ελλάδα ένα ακροδεξιό κόμμα, το οποίο διέφερε σημαντικά από τα υπόλοιπα λόγω της εθνικοσοσιαλιστικής του ιδεολογίας και της εξτρεμιστικής του δράσης κι έφερε το όνομα « Λαϊκός Σύνδεσμος - Χρυσή Αυγή ». Στην παρούσα εργασία θα εξεταστεί το πότε εμφανίστηκε το κόμμα αυτό, τα ιδεολογικά του προστάγματα, η εκλογική του άνοδος και τα αίτια που οδήγησαν σε αυτή, καθώς και τη φθορά που προκάλεσαν στους δημοκρατικού θεσμούς μέχρι την ενεργοποίηση αυτών και την τελική της κατάληξη.

State and Political Institutions Confronted with Right-Wing Extremism. The Case of Golden Dawn

Keywords: Golden Dawn, Right Extremism, Criminal Organization, Far Right

ABSTRACT

In the last decade, a far-right party in Greece became much more powerful than it used to be. It differs significantly from the rest due to its National Socialist ideology and its extremist activities. It is named "People's League - Golden Dawn". In this dissertation we will examine when this party appeared, its ideological beliefs, its electoral rise and the causes that led to it, as well as the damage they caused to the democratic institutions until they reacted. We will also examine the final outcome of this reaction.

Ο Παπαλεξίου Ευάγγελος βεβαιώνω ότι η ανάλυση που υποβλήθηκε στην παρούσα διπλωματική εργασία αποτελεί αποκλειστικά δικό μου έργο. Όποιες πληροφορίες έχουν κατατεθεί έχουν αντληθεί από άλλες πηγές, που έχουν αναφερθεί καταλλήλως στο σύνολο της εργασίας. Επίσης αναγνωρίζω ότι στην περίπτωση που δεν επιβεβαιωθεί κάτι από τα παραπάνω, μου αφαιρείται οποιαδήποτε στιγμή ο τίτλος των μεταπτυχιακών σπουδών.

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τους γονείς μου για την υποστήριξη που μου προσέφεραν καθ' όλη τη διάρκεια της συγγραφής της παρούσας διπλωματικής εργασίας, αλλά και γενικότερα στη ζωή μου. Επιπλέον θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους καθηγητές, που με βοήθησαν σημαντικά στο να διαμορφώσω την απόφαση να επιλέξω το συγκεκριμένο θέμα, καθώς και τις γνώσεις που μου προσέφεραν στο σύνολο των σπουδών μου. Ξεχωριστά θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέπων καθηγητή μου, τον κ. Σωτήρη Βανδώρο για την καθοδήγηση του στην ολοκλήρωση της εργασίας.

Πίνακας Περιεχομένων

Περίληψη

Abstract

Περιεχόμενα

Κράτος και Πολιτικοί Θεσμοί Αντιμέτωποι με τον Δεξιό Εξτρεμισμό. Η Περίπτωση της Χρυσής Αυγής.	3
State and Political Institutions Confronted with Right-Wing Extremism. The Case of Golden Dawn	4
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	12
Ο Εθνικοσοσιαλισμός στην Ελλάδα	12
1.1	12
1.2 ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΘΝΙΚΙΣΜΟ ΣΤΟΝ ΕΘΝΙΚΟΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟ : Η ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΤΗΣ ΧΡΥΣΗΣ ΑΥΓΗΣ	16
1.3. Η ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΗ ΜΕΤΑΤΟΠΙΣΗ ΚΑΙ ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΕΚΛΟΓΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	18
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	20
2. Η Εκλογική Άνοδος και η είσοδος στο Κοινοβούλιο	20
2.1 ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΑΝΟΔΟΥ	22
2.2 ΤΟ ΠΡΟΦΙΛ ΤΩΝ ΨΗΦΟΦΟΡΩΝ	24
2.3. Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΕΝΑΝΤΙ ΤΗΣ ΧΡΥΣΗΣ ΑΥΓΗΣ	26
2.3.1. Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΩΣ ΕΞΟΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟ ΚΟΜΜΑ	26
2.3.2. Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΩΣ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟ ΚΟΜΜΑ	28
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	30
ΑΠΟ ΤΑ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΑ ΕΔΡΑΝΑ ΣΤΙΣ ΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΑΙΘΟΥΣΕΣ	30
3.1 Η ΕΞΤΡΕΜΙΣΤΙΚΗ ΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΧΡΥΣΗΣ ΑΥΓΗΣ	30
3.2 ΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΚΕΝΟ ΚΑΙ Η ΦΘΟΡΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ	33
3.3 Η ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΑΝΤΕΠΙΤΙΘΕΤΑΙ	36
3.4 Η ΣΤΑΔΙΑΚΗ ΦΘΟΡΑ ΚΑΙ Η ΤΕΛΙΚΗ ΚΑΤΑΛΗΞΗ	38
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	40
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	42
ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	43
ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ- ΑΡΘΡΑ	44

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το θέμα με το οποίο θα ασχοληθούμε είναι ο δεξιός εξτρεμισμός και θα αναλύσουμε την περίπτωση της Χρυσής Αυγής στην Ελλάδα. Φαντάζει ένα επίκαιρο θέμα, που απασχολούσε την ελληνική κοινωνία και τους δημοκρατικούς κύκλους της χώρας, την τελευταία δεκαετία, ενώ αποτέλεσε αντικείμενο συζήτησης κι έρευνας της επιστημονικής κοινότητας. Ως εξτρεμισμός ορίζεται μία κίνηση, κόμμα ή πολιτευτής που έχει δύο κύρια γνωρίσματα, πρώτον ότι απορρίπτει συνολικά τη Δημοκρατία και τις θεσμικές της διαδικασίες, για παράδειγμα τις εκλογές, και δεύτερον ότι ασκεί βίαιη δράση. Γενικότερα στην Ευρώπη μετά τις πολιτικές αναταραχές που υφίσταντο χώρες της Κεντρικής Ασίας, άρχισαν να καταφθάνουν μαζικές μεταναστευτικές ροές από αυτές τις χώρες στο έδαφός της με αποτέλεσμα να ξεκινήσουν ρατσιστικά παραληρήματα που γινόντουσαν εντονότερα με τα τρομοκρατικά χτυπήματα που πραγματοποιούνταν σε ευρωπαϊκές πρωτεύουσες και πόλεις και αναλάμβαναν ακραίες ισλαμιστικές οργανώσεις. Σε συνδυασμό με την παγκόσμια οικονομική κρίση που ξέσπασε από το 2008 και επηρέασε βαθύτατα την Γηραιά Ήπειρο, υπήρξαν οι λόγοι για την ανάδυση της άκρο δεξιάς, που σε πολλές χώρες κινήματα απ' αυτόν τον χώρο, παραμένουν σε υψηλές πτήσεις και διεκδικητές της εξουσίας ακόμα και σήμερα, όπως για παράδειγμα το κόμμα της ακροδεξιάς Μαρίν Λε πέν στη Γαλλία. Στην περίπτωση της Ελλάδος είχαμε τη Χρυσή Αυγή, αυτή που εμφανίστηκε ως απότοκος των γεγονότων, ένα κόμμα με πιο ακραία δράση από τα κλασικά κόμματα της ριζοσπαστικής δεξιάς, που εμφανίστηκαν στην υπόλοιπη Ευρώπη. Δεν επρόκειτο για ένα κόμμα που απλά αντιμάχεται τη φιλελεύθερη μορφή της δημοκρατίας και επιζητά πιο ενεργούς κατασταλτικούς μηχανισμούς, αλλά για μια οργάνωση που αποδοκιμάζει τη δημοκρατία συνολικά, έχει εγκληματική δράση και φέρει ναζιστική ιδεολογία.

Σκοπός λοιπόν της εργασίας είναι να πραγματοποιήσει μια βαθύτερη ανάλυση αυτής της οργάνωσης, που εισέβαλε στους δημοκρατικούς θεσμούς και τους διέφθειρε, και να μελετηθεί λεπτομερώς η εξτρεμιστική της δράση και τους τρόπους με τους οποίους το επέτυχε. Το θέμα μας λοιπόν παρουσιάζει έντονο ενδιαφέρον, καθώς μέσα απ' αυτό αναδεικνύονται λόγοι που αναδύονται τέτοια ακραιφή

κινήματα που απειλούν την κοινωνία, σε τι πληθυσμιακές ομάδες στοχεύει και ποιους θυματοποιεί προς όφελος της, καθώς και τον τρόπο που το Πολίτευμά μας αντιμετωπίζει τέτοιες καταστάσεις και προσπαθεί να τις αποβάλλει. Θα απαντηθούν κρίσιμα ερευνητικά ερωτήματα, τα οποία θα τεθούν προς ανάλυση και είναι:

- 1) Για ποιο λόγο ενώ η Χρυσή Αυγή είχε ιδρυθεί εδώ και δεκαετίες βρισκόταν στο περιθώριο;
- 2) Πότε υπήρξε η ξαφνική άνοδός της Χρυσής Αυγής και για ποιους λόγους συντελέστηκε;
- 3) Πως αντέδρασαν τα υπόλοιπα δημοκρατικά κόμματα και οι θεσμοί απέναντι της;
- 4) Ποιες ήταν οι αποφασιστικές δράσεις μετά τις ατελέσφορες προσπάθειες για τον περιορισμό της;
- 5) Με ποιους τρόπους αντιμετωπίζει η Ελληνική Δημοκρατία τέτοιους κινδύνους και πως μπορεί να προστατευτεί;

Ερωτήματα που θα βοηθήσουν να καταδείξουμε τη φθορά που διέτρεξε η Δημοκρατία στη χώρα μας, και το πόσο επικίνδυνα αποτελούν τέτοιου είδους μορφώματα, που δυστυχώς σε περιόδους έντονων κρίσεων, στρέφονται μεγάλες μάζες πληθυσμού και τις στηρίζουν, αγνοώντας ή υποτιμώντας πολλές φορές το γεγονός ότι επρόκειτο για ακραία στοιχεία που τρέφονται με μίσος, προκαλούν πόνο και είναι βίαιοι. Παρουσιάζει λοιπόν μεγάλο ενδιαφέρον το να επιχειρήσει κανείς να “ξεσκεπάσει” αυτές τις οργανώσεις και να καταγράψει τους λόγους που πρέπει να αποφεύγονται και να περιθωριοποιούνται, κι αυτός φαντάζει και ο κύριος λόγος που επιχειρείται η εκπόνηση της συγκεκριμένης εργασίας. Για την απάντηση των ερωτημάτων που προέκυψαν και την ανάλυση τους, θα ακολουθήσουμε τη μέθοδο της μελέτης και της αξιοποίησης της βιβλιογραφίας. Θα γίνει χρήση Ελληνικής και ξενόγλωσσης βιβλιογραφίας που έχουν ασχοληθεί με το θέμα του εξτρεμισμού και της Χρυσής Αυγής, ενώ θα γίνει και αξιοποίηση δευτερογενών πηγών, με επιστημονικά άρθρα μέσω περιοδικών, διπλωματικές εργασίες που αναφέρονται στο θέμα μας, με χρήση παραπομπών, καθώς και πηγών μέσω διαδικτύου, μέσω άρθρων που κάλυπταν ρεπορταζιακά τη συγκεκριμένη οργάνωση αλλά και βίντεο από συνεντεύξεις και συνομιλίες στελεχών της Χρυσής Αυγής.

Φυσικά η ανάλυση ενός κόμματος που διετέλεσε και κοινοβουλευτικό και μιας θεωρίας όπως είναι ο εξτρεμισμός, δεν μπορεί να αναλυθεί στο έπακρον μέσα από μία εργασία ενώ γίνεται μεθοδικά η απόλυτη ταύτιση των δύο, για να αποφευχθεί η υπερχειλίση του θέματος. Επιπλέον ο εξτρεμισμός διαχωρίζεται σε αρκετές υποκατηγορίες και η ενδελεχής μελέτη του θα μπορούσε κάλλιστα να αποτελέσει το θέμα μια νέας διπλωματικής, γι' αυτό θα περιοριστούμε στην περίπτωση της Χρυσής Αυγής και μόνο. Δυσκολίες που επίσης συναντώνται στην συγγραφή της εργασίας αποτελεί το γεγονός, ότι επρόκειτο για ένα επίκαιρο σχετικά θέμα, επομένως δεν συναντώνται πλούσιες βιβλιογραφικές αναφορές, κυρίως για την καταδίκη της οργάνωσης, κι όχι για την περίοδο ακμή της, καθώς δεν έχουν ολοκληρωθεί ούτε δύο χρόνια από τη στιγμή που εκπονείται η συγκεκριμένη εργασία. Τέλος επρόκειτο για ένα καθαρά ελληνικό φαινόμενο, με αποτέλεσμα η ελληνική βιβλιογραφία να υπερέχει της ξενόγλωσσας.

Η εργασία θα αποτελείται από τρία κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται μια ιστορική επισκόπηση της ακροδεξιάς στην Ελλάδα κατά τη Μεταπολίτευση, καταγράφοντας κόμματα που κινούνται σε όμορους πολιτικούς χώρους με αυτή πριν καν εμφανιστεί η ίδια, για να παρατηρήσουμε την παράδοση, την προτίμηση και την επιρροή αυτού του χώρου, ενώ συναντάμε και την πολιτική διαδρομή προσωπικοτήτων που διετέλεσαν στο μέλλον ηγετικά στελέχη της οργάνωσης. Στο κεφάλαιο αυτό επίσης γίνεται η εμφάνιση της Χρυσής Αυγής, αναλύεται το με ποια μορφή ιδρύθηκε, την εξέλιξη της, την πρώτη της κάθοδο σε εκλογές, τους λόγους που βρισκόταν σε εκλογικό περιθώριο, την ιδεολογία της και το έτος σταθμός 1992 που γίνεται εργαλειακά η ρητορική της μετατόπιση από τον εθνικοσοσιαλισμό στον εθνικισμό για πολιτικούς λόγους, και έμεινε απλά στα χαρτιά.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, η συγγραφή της εργασίας ασχολείται με την εκλογική άνοδο της Χρυσής Αυγής, με εφελτήριο τις δημοτικές εκλογές του 2010, με την πρώτη της επιτυχία στις εκλογές για τον Δήμο Αθηναίων, την είσοδο της στη Βουλή στις διπλές εθνικές εκλογές του 2012 και η παγίωση της σε τρίτη πολιτική δύναμη στις ευρωεκλογές του 2014 και στις δύο εθνικές εκλογές του 2015. Καταγράφονται τα αίτια της ανόδου, σκιαγραφείται το προφίλ των ψηφοφόρων που την προτίμησαν και στράφηκαν σε αυτή, ενώ αναφέρονται και οι αντιδράσεις των υπόλοιπων

δημοκρατικών κομμάτων και τις πρώτες άστοχες πολιτικές που επιχείρησαν για την αντιμετώπιση της, που περισσότερο την ενδυνάμωναν παρά την περιόριζαν.

Στο τρίτο και τελευταίο κεφάλαιο, γίνεται λόγος για την εξτρεμιστική δράση της οργάνωσης, περιστατικά που συγκλόνισαν την κοινωνία και αιμοσταγείς επιθέσεις, με αποκορύφωμα την δολοφονία του Παύλου Φύσσα. Συνεχίζουμε με τη φθορά που προκάλεσε στους δημοκρατικούς θεσμούς, αλλά και την κοινωνία, και σε τομείς που εισχώρησε βαθύτερα και τους διέβρωσε, ενώ στη συνέχεια αναφερόμαστε για τα θεσμικά κενά που εκμεταλλεύτηκε και για τους λόγους που παρά την ξεκάθαρα βίαιη συμπεριφορά της και ιδεολογία, το πως είχε το δικαίωμα συμμετοχής σε δημοκρατικές διαδικασίες. Σημειώνουμε την αποφασιστική δράση της Δημοκρατίας με στόχο να προστατευτεί και να διαλύσει τον κίνδυνο που είχε τεθεί ενώπιον της, φανερώνοντας σημάδια μαχητικής δημοκρατίας, όρος που εισήχθη από τον Καρλ Λεβενστάιν την εποχή της Χιτλερικής Γερμανίας το 1937 (Βανδώρος, 2014 :113), τη δίκη με τη κατηγορία της εγκληματικής οργάνωσης και τους στόχους που υπήρχαν με τη πράξη αυτή, ενώ κλείνουμε με την κατάληξη της οργάνωσης, ύστερα από την ενεργοποίηση των θεσμών, με τη φυλάκιση των ηγετικών της στελεχών και την αποτυχία της να εισέλθει στη Βουλή στις τελευταίες εθνικές εκλογές, τον Ιούλιο του 2019, επιστρέφοντας στο εξωκοινοβουλευτικό περιθώριο.

Στο τέλος καταγράφεται ο επίλογος με μια πολύ σύντομη σύνοψη των προαναφερθέντων και την εξαγωγή ορισμένων συμπερασμάτων, που υποστηρίζονται από το κύριο μέρος της εργασίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Ο Εθνικοσοσιαλισμός στην Ελλάδα

1.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΑΚΡΟΔΕΞΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η ιστορία της ελληνικής ακροδεξιάς κατά την Μεταπολίτευση εντοπίζεται ήδη από τις αρχές της πτώσης των Συνταγματαρχών, τον Ιούλιο του 1974, σίγουρα όχι με την ίδια δυναμική, επιρροή και δημοφιλία των προηγούμενων ετών και τοποθετημένοι στο περιθώριο, θα ψάξουν ήδη από τα πρώτα χρόνια της εγκαθίδρυσης της Τρίτης Ελληνικής Δημοκρατίας, χώρο για δράση. Οι πρώτες πολιτικές κινήσεις και κόμματα που εμφανίστηκαν είχαν πάνω κάτω κοινά αιτήματα και αντιμαχόταν τον φιλελεύθερο χαρακτήρα που αποκτούσε το πολίτευμα. Το πρώτο πολιτικό κόμμα της ακροδεξιάς που κάνει την εμφάνισή του σε εκλογές ήταν η Εθνική Δημοκρατική Αναγέννηση, στις εθνικές εκλογές του 1974, που ιδρύθηκε από τον Υπουργό της Χούντας, Πέτρου Γαρυφαλλιά, ένα κόμμα βαθύτατα αντικομμουνιστικό, που απαρτιζόταν από υποστηρικτές του καθεστώτος της 21ης Απριλίου και βασιλικούς, ασκούσε έντονη κριτική στον Κωνσταντίνο Καραμανλή για την απόφαση του για την νομιμοποίηση του Κ.Κ.Ε. , για τους χειρισμούς του με το Κυπριακό, ενώ απαιτούσε και την αποφυλάκιση των χουντικών στελεχών. Εν τέλει, δεν κατάφερε να κάνει αισθητή την παρουσία της και εισέπραξε το φτωχό 1,07%, με αποτέλεσμα τη σύντομη πορεία της, ωστόσο αποτελεί σημείο αναφοράς, διότι πέρα από το γεγονός ότι ήταν το πρώτο κόμμα από το χώρο της ριζοσπαστικής δεξιάς που έκανε την εμφάνισή του, σε πολλά στελέχη της Εθνικής Δημοκρατικής Αναγέννησης, στηρίχθηκε το κόμμα που σημείωσε και την πρώτη εκλογική επιτυχία του χώρου, την Εθνική Παράταξη. (Ε.Π.) (Ellinas, 2013 : 3)

Η Εθνική παράταξη, ήταν κόμμα που ιδρύθηκε από τον Στέφανο Στεφανόπουλο και Σπύρο Θεοτόκη, ιδρύθηκε το 1974 μετά το δημοψήφισμα για την επαναφορά της βασιλείας, με κύριες θέσεις την αποδοκιμασία στις φιλελεύθερες πρακτικές του Κωνσταντίνου Καραμανλή, τον αντικομμουνισμό και την υποστήριξη στο θεσμό της βασιλείας. Η Ε.Π. συμμετείχε στις εθνικές εκλογές του 1977 και έλαβε το 6,82 % των ψήφων, ποσοστό ρεκόρ για ακροδεξιό κόμμα μέχρι και τις βουλευτικές εκλογές του

Μαΐου του 2012, και 5 βουλευτικές έδρες (Αφουξενίδης, 2014 :63-64). Τελικά η ύπαρξη και αυτού του κόμματος απεδείχθη βραχύβια, παρά την εκλογική της επιτυχία, καθώς απορροφήθηκε από τη ΝΕΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ (Ν.Δ.), λίγο πριν τις εκλογές του 1981, με τον αρχηγό του κόμματος Σπύρο Θεοτόκη, να λαμβάνει εκλόγιμη θέση στα ψηφοδέλτια επικρατείας (Γεωργιάδου ,2014 :5). Ιδιαίτερη αναφορά χρίζει η νεολαία του κόμματος η ΕΝΕΠ, που επρόκειτο για μια δραστήρια οργάνωση με ακραία ρητορική, που αυτονομήθηκε από την Ε.Π. , διαφωνώντας με την συμπίεση του κόμματος με τη Ν.Δ. και προσχώρησε στο κόμμα των Προοδευτικών (Κ.Π.) του Σπύρου Μαρκεζίνη, ένα νεοσύστατο κόμμα της εθνικιστικής παράταξης παράταξης, που επιχείρησε να δημιουργήσει νέα δεδομένα στο χώρο της δεξιάς. Αντιπαλευόταν σθεναρά τη Ν.Δ. , καθώς προσπάθησε να επιβάλλει την άποψη ότι ο χώρος δεν πρέπει να εκφράζεται μόνο από την ίδια, αλλά να υπάρχει εκπροσώπηση κι από άλλους συνδυασμούς, απορρίπτοντας την πολιτική της απορρόφησης. Εντέλει η περιορισμένη δυναμική του και η προβληματική του πολιτική στρατηγική , λόγω της συνύπαρξης παραδοσιακών δεξιών στελεχών με ακραία στοιχεία, την οδήγησαν πολύ γρήγορα σε διάλυση και τα περισσότερα στελέχη του να μην αντιστέκονται τελικά στο δέλεαρ του κυβερνητικού συντηρητικού κόμματος.(Γεωργιάδου, 2014 : 6)

Άξια αναφοράς στην σύντομη ιστορική επισκόπηση είναι και η Εθνική Πολιτική Ένωση (Ε.Π.ΕΝ.), ένα κόμμα που ήταν ανοιχτά υπέρ της χούντας των Συνταγματαρχών, με κύρια θέση την αποφυλάκιση των στελεχών του καθεστώτος. Την στήριξη του στην πρωτοβουλία αυτή είχε δηλώσει και ο αρχηγός της Χούντας Γεώργιος Παπαδόπουλος, εκφωνώντας και λόγο αποθέωσης. Ήταν ένα ακροδεξιό κόμμα με υπερσυντηρητικές και αντιδημοκρατικές θέσεις, χωρίς ωστόσο, να προκαλέσει κι αυτή αίσθηση στην ελληνική κοινωνία. Παρόλο που κατάφερε να εκλέξει ένα ευρωβουλευτή στις ευρωεκλογές του 1984, η πορεία της δεν ήταν ανάλογη και μέχρι τη διάλυση της το 1996, κινούνταν σε μηδενικά ποσοστά. Από τη νεολαία της πάντως πέρασαν στελέχη τα οποία διαδραμάτισαν ηγετικό ρόλο στο ακροδεξιό, αλλά και εν γένει στο συντηρητικό χώρο, με χαρακτηριστικότερα παραδείγματα τον σημερινό υπουργό εσωτερικών και επί σειρά ετών βουλευτή της

Ν.Δ. και του ΛΑ.Ο.Σ. Μάκη Βορίδη και τον κατοπινό αρχηγό της Χρυσής Αυγής Νίκο Μιχαλολιάκο (Ellinas, 2013 : 4)

Κάπου στις αρχές του '90 ο ακροδεξιός χώρος άρχιζε να μεταλλάσσεται και να αφήνει πίσω του παρωχημένα αιτήματα που πλέον με το πέρασ του χρόνου ήταν δεδομένα και δεν υπήρχε περίπτωση να διαφοροποιηθούν, όπως την αποφυλάκιση στελεχών του Απριλιανού καθεστώτος, ή την κριτική για τη νομιμοποίηση του Κ.Κ.Ε. αιτήματα που προφανώς δεν αρνήθηκαν ούτε μετατόπισαν την άποψη τους, αλλά επικαιροποίησαν την ατζέντα τους, στην προσπάθεια τους να ανταποκριθούν στις ανάγκες της ελληνικής κοινωνίας, με τα παραπάνω να περνάνε σε δευτερεύον θέματα και να μην αποτελούν το κύριο πολιτικό τους αφήγημα. Επιπλέον εκείνη την εποχή, έχουμε την εμφάνιση του Μακεδονικού ζητήματος, που αφορούσε την ονομασία της σημερινής Βόρειας Μακεδονίας, ένα ζήτημα που όπως φαίνεται λογικό πρωτοστάτησε στον εθνικιστικό χώρο και " ξεπήδησαν ", αρκετοί συνδυασμοί με σημαία το θέμα της ονομασίας της γείτονας χώρας. Όλα όμως τέθηκαν στο περιθώριο κι ουδέποτε απασχόλησαν την κοινή γνώμη. Το μόνο κόμμα με μια σύντομη αξιοσημείωτη παρουσία που τίθεται δεξιότερα της Ν.Δ. και κινούταν στο χώρο της ριζοσπαστικής δεξιάς ήταν η Πολιτική Άνοιξη (ΠΟΛ.ΑΝ.), ένα κόμμα που βγήκε κυριολεκτικά από τα σπλάχνα της. Ο πρόεδρος της ΠΟΛ.ΑΝ. ήταν ο πρώην υπουργός εξωτερικών και βουλευτής της Ν.Δ. , Αντώνης Σαμαράς που ξεχώριζε για την σκληρή στάση του όσον αφορά το μακεδονικό ζήτημα, με αποτέλεσμα να προκαλέσει εμφυλιακές καταστάσεις στην κυβέρνηση και κατά προέκταση στο κόμμα. Ως αποτέλεσμα είχαμε την αποπομπή του και την ίδρυση νέου κόμματος, που λόγω της δημοτικότητας του αρχηγού του και το ότι το μακεδονικό αποτέλεσε το μείζων πολιτικό θέμα της εποχής, την οδήγησε σε εκλογικές επιτυχίες στις εθνικές εκλογές του 1993 και τις ευρωεκλογές του 1994, καθιστώντας την μάλιστα τρίτη πολιτική δύναμη σε αυτές τις αναμετρήσεις. Η επιτυχία αυτή, ωστόσο δεν κράτησε και ήδη από τις επόμενες εκλογές έμενε εκτός βουλής, καθώς η πολιτική του κρίθηκε μονοδιάστατη, με τον Αντώνη Σαμαρά να επιστρέφει στο πατρικό κόμμα και να εκλέγεται στη συνέχεια πρόεδρος του και πρωθυπουργός της χώρας. (Αφουξενίδης, 2021 :67-68)

Ακόμα ένα κόμμα της ακροδεξιάς, που ήρθε να διαταράξει τα νερά της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας και να προλειάνει το έδαφος για την είσοδο των νεοναζί, δημιουργήθηκε ύστερα από εσωκομματικό της ΝΔ. Το 1997 η ΝΔ εκλέγει για πρόεδρο τον Κωνσταντίνο Καραμανλή, ανεψιό του ιδρυτή του κόμματος, που είχε σαν στόχο να μετατοπίσει το κόμμα προς το κέντρο κάνοντας το ένα καθαρά κεντροδεξιό κόμμα θέτοντας εκτός ακραία στοιχεία, δημιουργώντας το αφήγημα του μεσαίου χώρου. Το αφήγημα αυτό έβρισκε κάθετα αντίθετους μερικούς από την δεξιά πτέρυγα του κόμματος, με κυριότερο εκφραστή τον Γιώργο Καρατζαφέρη, οι οποίοι θεωρούσαν ότι με αυτόν τον τρόπο το κόμμα αλλοτριώνεται ιδεολογικά και χάνει την ψυχή του. Οι έντονες διενέξεις του με τον τότε Γραμματέα του κόμματος Άρη Σπηλιωτόπουλο τον έθεσαν εκτός κόμματος και διεγράφη ως ακραίος. Το 2000 λοιπόν, ιδρύει τον Λαϊκό Ορθόδοξο Συναγερμό (ΛΑ.Ο.Σ.). Το πολιτικό σκηνικό της εποχής βοηθούσε αρκετά στο να βρει απήχηση το συγκεκριμένο κόμμα, καθώς ο φιλελεύθερος προσανατολισμός της ΝΔ και το εκσυγχρονιστικό ΠΑ.ΣΟ.Κ. υπό τον πρόεδρο και πρωθυπουργό Κώστα Σημίτη, που ακολουθούσε την πορεία και των υπόλοιπων κομμάτων της ευρωπαϊκής σοσιαλδημοκρατίας με τον Τρίτο δρόμο, είχαν φέρει τα δύο μεγάλα κόμματα να συγκλίνουν αρκετά σε περισσότερα θέματα και δη στα εθνικά, με αποτέλεσμα να αφεθεί χώρος για σκληρή κριτική που θα είχε ανταπόκριση. Επιπλέον μετά τη δεκαετία του '80 και τη δημοκρατική στιγμή της χώρας με την μεταπολίτευση, ο κόσμος δεν παρακολουθούσε με την ίδια φλόγα τις πολιτικές εξελίξεις και υπήρχε αίσθημα αποστροφής λόγω της διαφθοράς του πολιτικού σκηνικού. Πάνω και σε αυτό πάτησε το ΛΑ.Ο.Σ., το οποίο παρουσιάστηκε σαν ένα αγνό πατριωτικό κόμμα, το οποίο θα πει την αλήθεια στους πολίτες και θα ξεμπροστιάσει τον οποιοδήποτε διεφθαρμένο πολιτικό, ενώ από την αρχή τόνισε την ανάγκη για απέλαση όλων των παράνομων μεταναστών και τη δημιουργία κράτους πρόνοιας για την κάθε Ελληνίδα και τον κάθε Έλληνα. (Γεωργιάδου, 2014 : 7-10) Θα έχει κοινοβουλευτική εκπροσώπηση την πενταετία 2007 - 2012, καθώς του το επέτρεψαν τα ποσοστά που συγκέντρωσε στις εθνικές εκλογές του 2007 και του 2009.

Στη συνέχεια, με την εμφάνιση της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα, οι συνθήκες για ένα ακροδεξιό κόμμα, θα φανταζόταν κανείς ότι θα ήταν οι κατάλληλες, όπως κι έγινε, πράγμα που θα αναλύσουμε παρακάτω, αλλά δεν ήταν το ΛΑ.Ο.Σ., αυτό που

θα γεύοταν τους καρπούς της επιτυχίας. Η κίνηση του κόμματος να μπει σε κυβέρνηση συνεργασίας μαζί με το ΠΑ.ΣΟ.Κ. και τη Ν.Δ., κυβέρνηση Λουκά Παπαδήμου, τα δύο κυρίαρχα κόμματα της Μεταπολίτευσης που με τόσο πάθος αντιμαχόντουσαν τα στελέχη του, για διαφθορά και για αδιαφορία απέναντι σε εθνικά θέματα, με στόχο τη ψηφοθηρία, ήταν κάτι που θα έφερνε σταδιακά τον εκλογικό του αφανισμό. Στις διπλές εκλογές του 2012 αποτυγχάνει να πιάσει το όριο του 3% και να κερδίζει βουλευτικές έδρες, τον Μάιο μένει οριακά έξω, ενώ τον Ιούνιο στις επαναληπτικές εκλογές, θα δεχτεί στελεχιακή αφαίμαξη από την Ν.Δ. , καθώς πρωτοκλασάτα στελέχη, όπως ο Άδωνις Γεωργιάδης, Μάκης Βορίδης και Θάνος Πλεύρης, θα μεταπηδήσουν σε αυτήν αποδυναμώνοντας αρκετά το κόμμα του Γ. Καρατζαφέρη. Θα συνεχίσει να κατέρχεται και στις επόμενες εκλογικές διαδικασίες, χωρίς κάποια ιδιαίτερη επιτυχία, ωστόσο αυτό το πέρασμα του από την κεντρική πολιτική σκηνή της χώρας ήταν αρκετό για να επαναφέρει στο δημόσιο λόγο ακραίες ρητορικές και με λίγα λόγια να προλειάνει το έδαφος για την εμφάνιση του νεοναζιστικού μορφώματος, Χρυσή Αυγή. (Αφουξενίδης, 2021 : 72-73)

1.2 ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΘΝΙΚΙΣΜΟ ΣΤΟΝ ΕΘΝΙΚΟΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟ : Η ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΤΗΣ ΧΡΥΣΗΣ ΑΥΓΗΣ

Η Χρυσή Αυγή (Χ.Α.) δεν αποτέλεσε ένα μόρφωμα, που εμφανίστηκε ξαφνικά στην Ελλάδα, την τελευταία δεκαετία, ούτε ήταν το αποτέλεσμα μιας εσωκομματικής κόντρας, που οδήγησε τη δημιουργία ενός κόμματος από τα σπλάχνα ενός άλλου, όπως στην περίπτωση του Λ.Α.ΟΣ ή της ΠΟΛ.ΑΝ. ή ακόμα και την αυτονόμηση της ΕΝΕΚ, χωρίς αυτό να σημαίνει φυσικά ότι δεν δραστηριοποιήθηκαν σε αυτήν γνωστές προσωπικότητες του ακροδεξιού φάσματος . Η Χ.Α. , πρωτοεμφανίστηκε στις αρχές του 1980, ως ένα έντυπο στο οποίο υπέγραφαν τα άρθρα τους, ακραία στοιχεία με βαθύτατα αντιδημοκρατικές σκέψεις, αναφορές στην ιδεολογία του Ιωάννη Μεταξά, ενώ όλοι αυτοί που συνεργάζονταν για την κυκλοφορία αυτού του εντύπου, είχαν την άποψη, ότι η πολιτική είναι κάτι το διεφθαρμένο και κάτι με το οποίο δεν θα ήθελαν να ασχοληθούν για να μη διαταραχθεί η αγνότητα τους και τους αποπροσανατολίζει από όσα έχουν πραγματική αξία, και την ιδεολογία. Από το 1983, όμως κάτι άρχισε

να αλλάζει, καθώς η ομάδα “ΛΑΙΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ”, που αποτελεί μια σημαντική ομάδα μέσα στους κόλπους του εντύπου, αρχίζει να επιζητά την οργάνωση τους ως μια πολιτική κίνηση, που στόχο θα έχει τη διάχυση των ιδεών τους μέσα στην ελληνική κοινωνία, χωρίς όμως να αποπροσανατολίζονται από τις εκλογικές αναμετρήσεις (Γεωργιάδου, 2014 :10-12). Τον Φλεβάρη λοιπόν του 1983 ιδρύεται ο “ ΛΑΙΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ-ΧΡΥΣΗ ΑΥΓΗ ”, από τον πρώην επενίτη Νίκο Μιχαλολιάκο, ο οποίος είχε διωχθεί και ποινικά για την εξτρεμιστική του δράση ήδη από το 1976, καθώς συμμετείχε σε ξυλοδαρμό δημοσιογράφων, ενώ δύο χρόνια αργότερα το 1978, συμμετείχε μαζί με άλλους ομοϊδεάτες του σε μια σειρά βομβιστικών επιθέσεων σε κινηματογράφους, με τη δικαιολογία ότι γινόταν προβολή σοβιετικών ταινιών. (Αφουξενίδης , 2021 : 73) Στα πρώτα καταστατικά κείμενα της οργάνωσης, γίνεται ευθύς αναφορά για την ιδεολογία τους και δηλώνουν ανοιχτά εθνικοσοσιαλιστές, χωρίς περιστροφές, μάλιστα στη διακήρυξη των αρχών τους κάνουν λόγο για τη μοναδικότητα της ελληνικής φυλής, για την ανωτερότητα του ελληνικού αίματος για τους ήρωες της αρχαιότητας, ενώ ως σύγχρονος ηγέτης και άξιος σεβασμού αποτελεί ο Αδόλφος Χίτλερ , τον οποίο και υμνούν. Με λίγα λόγια επρόκειτο για μία ολοφάνερη ναζιστική οργάνωση, η οποία οικειοποιείται στο σύνολό της όλες τις εθνικοσοσιαλιστικές αρχές, όπως τον αρχηγοκεντρικό της χαρακτήρα, τον υποχρεωτικό ναζιστικό χαιρετισμό, ενώ γίνονται αναφορές ακόμα και στο τρόπο ντυσίματος, με έντονες στρατιωτικές αποχρώσεις. (Βανδώρος, 2019 :204)

Η δραστηριότητα της Χ.Α. , γίνεται εντονότερη, κατά τη δεκαετία του '90, που λόγω του Μακεδονικού ζητήματος, αποτέλεσε μιας πρώτης τάξεως ευκαιρία για όλα τα ακροδεξιά κόμματα να κινητοποιηθούν περισσότερο. Εκείνη την εποχή γινόντουσαν μεγαλειώδεις συγκεντρώσεις και συλλαλητήρια και κατάφερε να παρεισφρήσει σε αυτές η Χ.Α. και να λάβει κι η ίδια μέρος, κάτι που συχνά πυκνά έφερε και τις αντιδράσεις από δημοκρατικές νεολαίες, με αποτέλεσμα να σημειώνονται βίαια επεισόδια μεταξύ τους. Σε ένα από αυτά, τάγμα εφόδου της Χ.Α. επιτέθηκε σε φοιτητές και μέλη της ΕΦΕΕ και διέπραξαν απόπειρα δολοφονίας εναντίων του φοιτητή Δημήτριου Κουσουρή. Πέρα από το Μακεδονικό η δραστηριότητα τους εντείνεται και λόγω της εισροής μεταναστών από τις Βαλκανικές χώρες, λόγω της

πτώσης των κομμουνιστικών καθεστώτων, που επέφερε οικονομική αναταραχή στο σύνολο της Ανατολικής Ευρώπης. (Αφουξενίδης, 2021 : 73-74) Στα Βαλκάνια φυσικά στις αρχές του '90 μαινόταν πόλεμος στην περιοχή της τότε Γιουγκοσλαβίας, μεταξύ Κροατίας και Σερβίας, ο οποίος στην πορεία μεταφέρθηκε και στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, ένας πόλεμος ιδιαίτερα βίαιος και αιματηρός, με θύματα αρκετούς άμαχους πληθυσμούς, καθώς καταγράφηκαν πολλές επιθέσεις παραστρατιωτικών μονάδων που εκτελούσαν αμάχους σε χωριά και πόλεις. Περίπου 100 εθελοντές από την Ελλάδα σχημάτισαν την Ελληνική Εθελοντική φρουρά, που πήραν μέρος στον Σερβοβοσνιακό πόλεμο , με πολλούς από αυτούς να είναι χρυσαυγίτες. (Γεωργιάδου, 2014 : 13-14)

1.3. Η ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΗ ΜΕΤΑΤΟΠΙΣΗ ΚΑΙ ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΕΚΛΟΓΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Εκείνη την εποχή το ενδιαφέρον στα εσωτερικά της εξτρεμιστικής οργάνωσης είναι η ιδεολογική της μετατόπιση, σε καθαρά φιλολογικό ύφος. Ήδη από το 1992, φαίνεται να εγκαταλείπουν στη ρητορική τους τον όρο εθνικοσοσιαλισμό και να αυτοπροσδιορίζονται ως λαϊκοί εθνικιστές, κάτι που γίνεται ξεκάθαρα εργαλειακά και με συγκεκριμένες σκοπιμότητες, καθώς θεωρούσαν ότι με αυτόν τον τρόπο θα μπορούσαν να ελιχθούν καλύτερα στην ελληνική κοινωνία και να νομιμοποιηθούν ευκολότερα στο πολιτικό σύστημα για να μπορεί να κατέρχεται σε εκλογές. Φυσικά το ότι διατήρησαν τις ναζιστικές τους πεποιθήσεις φαίνεται ξεκάθαρα σε άρθρα του περιοδικού τους στα οποία δηλώνουν ότι δεν αλλάζουν απόψεις και δεν κάνουν βήμα πίσω, απλά αναδιπλώνουν στον όρο εθνικοσοσιαλισμός, διότι μετά από τόσες δεκαετίες προπαγάνδας είναι δύσκολο να κατανοήσει ο ελληνικός λαός το τι εννοούν και ότι θα γεμίσει παρεξηγήσεις ο όρος, ενώ και ο ίδιος ο Μιχαλολιάκος θα γράψει ότι η μεταστροφή αυτή δεν αποτελεί μετάνοια για τις ιδέες του, απλά θεωρεί πιο πολιτικά ορθό να χρησιμοποιεί τον όρο εθνικισμός. (Βανδώρος, 2019 : 205-206)

Η Χ.Α. κατεβαίνει για πρώτη φορά σε εκλογές, εγκαταλείποντας οριστικά το ιδεολογικό της κομμάτι, που έκανε λόγο για τη διαφθορά που προκαλεί η πολιτική, στις ευρωεκλογές του 1994, στις οποίες συγκεντρώνει το 0,11%, ενώ σε εθνικό επίπεδο θα κατέλθει στις βουλευτικές εκλογές του 1996, όπου θα συγκεντρώσει και πάλι μηδαμινά ποσοστά και πιο συγκεκριμένα 0,07%. Αυτό συμβαίνει διότι εκείνη την δεκαετία η εθνικιστική έξαρση που επικρατούσε, είχε οδηγήσει και τα μεγάλα

κόμματα εξουσίας, αλλά και τα Μ.Μ.Ε. να επιδίδονται σε ακραίες θέσεις, εθνικιστικές και μαξιμαλιστικές (Βανδώρος, 2014 : 20) με αποτέλεσμα να μη βρίσκει το χώρο της, ενώ και η οικονομική ευμάρεια της χώρας τη δεκαετία του '90 σίγουρα δεν ωφελούσε ένα ακραίο ναζιστικό μόνρφωμα. Στο ίδιο μήκος κύματος θα κινηθεί και στις επόμενες εκλογικές αναμετρήσεις και σε επίπεδο ευρωπαϊκών εκλογών το 1999, 2004 και 2009 και σε επίπεδο εθνικών που μετά το 1996 ξανά μετείχε το 2009, με υψηλότερο ποσοστό να το έχει λάβει στις ευρωεκλογές του 1999 με 0,75 %. (Ellinas, 2013 : 6) Φυσικά όλα αυτά μέχρι την απίστευτη εκλογική της εκτόξευση που θα σημειωθεί τα επόμενα χρόνια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

2. Η Εκλογική Άνοδος και η είσοδος στο Κοινοβούλιο

Οι δημοτικές εκλογές του Νοεμβρίου του 2010, αποτελούν το εφαλτήριο της ανόδου της Χ.Α. , εκεί και πιο συγκεκριμένα στο δήμο Αθηναίων, κατορθώνει να συγκεντρώσει 5,29% και να καταλάβει μια δημοτική έδρα, με τον επικεφαλής του συνδυασμού και αρχηγό της οργάνωσης, Νίκο Μιχαλολιάκο, να εισέρχεται στο δημοτικό συμβούλιο. Αυτό αποτελεί την πρώτη εκλογική επιτυχία της, κάτι που της

έδωσε φώτα δημοσιότητας, αλλά και δύναμη και αυτοπεποίθηση να δραστηριοποιηθεί με μεγαλύτερη αποφασιστικότητα στη συνέχεια. Μάλιστα σε περιοχές που είχε εγκατασταθεί μεγάλος αριθμός μεταναστών και προσφύγων από την κεντρική Ασία και από Αφρικανικές χώρες, όπως στον Άγιο Παντελεήμονα ο συνδυασμός που υποστηριζόταν από τη Χ.Α. , έλαβε το σοκαριστικό ποσοστό του 14,3%, ενώ γενικότερα σε περιοχές του 4ου και του 6ου διαμερίσματος η δύναμη που έλαβε ήταν δυσανάλογη με τα μέχρι τότε ποσοστά της. (Dinas E., Georgiadou V. , Konstantinidis I. , Rori L. , 2013 : 3-5). Η πραγματική εκτόξευση πάντως ήρθε 15 μήνες αργότερα με τις εθνικές εκλογές του Μαΐου το 2012, οι οποίες προκάλεσαν κομματικό “σεισμό” και έφερε νέες ισορροπίες στην πολιτική σκηνή της χώρας. Σε αυτές παρακολούθησαμε τον καταποντισμό των δύο κυρίαρχων κομμάτων της μεταπολίτευσης, ΠΑ.ΣΟ.Κ. - Ν.Δ, με ποσοστό που αθροιστικά μετά βίας ξεπερνούσε το 30%, τη στιγμή που τις προηγούμενες δεκαετίες ξεπερνούσαν το 80%, την άνοδο νέων δυνάμεων, του ΣΥ.ΡΙΖ.Α. και την ύπαρξη πολυκομματικής Βουλής, με 7 κόμματα να εισέρχονται στη Βουλή και αρκετά να μένουν οριακά εκτός. Ανάμεσα στα κοινοβουλευτικά κόμματα στην έκτη θέση με ποσοστό 6,97% και 21 έδρες, φιγουράρει ο Λαϊκός σύνδεσμος- Χρυσή Αυγή , με τους νεοναζί να πιάνουν θέση σε βουλευτικά έδρανα, επίτευγμα που επανέλαβαν και στις επαναληπτικές εκλογές του Ιουνίου του ίδιου έτους, με εξίσου επιτυχημένα ποσοστά 6,92% και τις ίδιες έδρες, με τη διαφορά ότι βελτιώθηκε το πλασάρισμά της σε πέμπτο κοινοβουλευτικό κόμμα, εκμεταλλευόμενη την πτώση που σημείωσε το Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδος (Κ.Κ.Ε.).

Τα θετικά της αποτελέσματα δεν περιορίστηκαν εκεί, καθώς συνεχίστηκαν και στις ευρωεκλογές του 2014 και στις δύο βουλευτικές εκλογές του 2015 του Ιανουαρίου και του Σεπτεμβρίου. Στις ευρωεκλογές άγγιξε το διψήφιο ποσοστό λαμβάνοντας το 9,3% του εκλογικού σώματος και δύο έδρες στο ευρωκοινοβούλιο, ενώ στις εθνικές εκλογές τον Ιανουάριο κατέλαβε το 6,28% και 17 έδρες και τον Σεπτέμβριο το 6,99% και 18 έδρες. Εξίσου υψηλά ποσοστά είχε και στις δημοτικές - Περιφερειακές εκλογές που διενεργήθηκαν το 2014, σε περιφέρειες και δήμους κλειδιά, όπως στην περιφέρεια Αττικής, όπου ο υποψήφιος που στηριζόταν από τη Χ.Α. , ο Ηλίας Παναγιωταράς, κατέλαβε ποσοστό της τάξεως του 11,13%, ενώ ένα άλλο

πρωτοκλασάτο όνομα της οργάνωσης ο Ηλίας Κασσιδιάρης συγκέντρωσε 16,12%, στις δημοτικές εκλογές για την Αθήνα, οριακά κάτω από τον υποψήφιο της Ν.Δ. , Άρη Σπηλιωτόπουλο, που συγκέντρωσε 16,92%. ([Υπουργείο Εσωτερικών \(ypes.gr\)](http://ypes.gr))

Το πλήρως ανησυχητικό από δημοκρατικής και συνταγματικής άποψης ήταν ότι σε αυτές τις εκλογικές αναμετρήσεις σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο που διενεργήθηκαν τρεις φορές μέσα σε 16 μήνες η Χ.Α. είχε εδραιωθεί στην τρίτη θέση και μάλιστα στις δύο εθνικές εκλογές, λόγω έλλειψης αυτοδυναμίας, θα μπορούσε, σύμφωνα με το Σύνταγμα, να της δοθεί μέχρι και εντολή σχηματισμού κυβέρνησης, σε μια εποχή μάλιστα που, όπως θα αναλύσουμε σε επόμενο κεφάλαιο, εκκρεμούσε εις βάρος της δικαστικές υποθέσεις για φθορά ακίνητης περιουσίας, για βανδαλισμούς, για βίαιες επιθέσεις έναντι φυσικών προσώπων, καθώς φυσικά και για ανθρωποκτονία, με την υπόθεση Φύσσα, τον Σεπτέμβριο του 2013, που συγκλόνισε το πανελλήνιο. Παρόλο αυτά και με τον αρχηγό της στη φυλακή με όλες αυτές τις κατηγορίες, η Χρυσή Αυγή διένυε τις πιο ένδοξες στιγμές στην ιστορία της, και διάβαινε το Κοινοβούλιο ως υπολογίσιμη δύναμη. (Ψαρρας , 2014 :7)

2.1 ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΑΝΟΔΟΥ

Η ξαφνική αύξηση της δυναμικής ενός μορφώματος που τις προηγούμενες δεκαετίες μετρούσε μηδενική επιρροή, ενώ σε μεγάλο μέρος του πληθυσμού ήταν ακόμα και παντελώς άγνωστη, στηρίζεται σε δύο πολύ βασικούς λόγους, που λίγο πολύ τους συναντάμε αυτούς καθαυτούς στην άνοδο όλων των ακραίων κομμάτων: η ξενοφοβία και η οικονομική κρίση που χτύπησε τη χώρα μας στις αρχές της προηγούμενης δεκαετίας. Πιο συγκεκριμένα, από το 2008 παρατηρούμε μία αύξηση μεταναστευτικών ροών από χώρες της κεντρικής Ασίας που εγκαταστάθηκαν εντός του αστικού ιστού των Αθηνών. Αν συνυπολογίσουμε ότι ήδη από τη δεκαετία του '90, με τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης και την πτώση, όλων των κομμουνιστικών καθεστώτων σε όλα τα Βαλκάνια, αλλά και τους πολέμους στην επικράτεια της πρώην Γιουγκοσλαβίας, ήδη είχε συγκεντρωθεί μεγάλος αριθμός μεταναστών από αυτές τις χώρες, όπως της γειτονικής Αλβανίας. Ωστόσο η δεκαετία του '90 , διακατέχεται από μια γενικότερη εθνικιστική έξαρση, που δεν άφησε ανεπηρέαστα και τα κόμματα εξουσίας κι ήταν κάτι που δεν άφηνε ιδιαίτερο χώρο σε ένα ακροδεξιό κόμμα. Από τις αρχές της επόμενης δεκαετίας η πολιτεία προσπαθεί σιγά σιγά να αφομοιώσει

στην ελληνική πραγματικότητα τους μετανάστες αυτούς, ενώ και τα ίδια τα κυρίαρχα κόμματα σε μια ακόμα προσπάθεια εξευρωπαϊσμού περιορίζουν σημαντικά τις ακραίες εθνικιστικές ρητορικές. (Vandoros, 2018 :53) Επομένως ο χώρος δημιουργείται και πρώτο είναι το ΛΑ.Ο.Σ. , που θα καρπωθεί τις επιτυχίες. Με την άφιξη και των μεταναστών της κεντρικής Ασίας και της Αφρικής, θα δούμε ολοένα και μεγαλύτερες ξενοφοβικές τοποθετήσεις, το γεγονός μάλιστα ότι προέρχονταν από πολύ μακρινές χώρες, με εντελώς διαφορετικά ήθη κι έθιμα και θρησκεία, και όχι από γειτονικές χώρες, δημιουργούσε περισσότερο μένος εναντίων τους και μεγάλο μέρος του πληθυσμού θεωρούσε ότι αποτελούν εισβολείς που θα αλλοιώσουν τον ελληνικό πολιτισμό, ότι δεν μοιάζουν με εμάς και ούτε πρόκειται να αφομοιωθούν και ότι θα πρέπει να τους διώξουμε και να σταματήσουμε να τους δεχόμαστε.

Αυτή λοιπόν την φοβία και την τεράστια σύγχυση που είχε ένα κομμάτι του πληθυσμού εκμεταλλεύτηκε η Χρυσή Αυγή, η οποία με τη γνωστή ρατσιστική συνθηματολογία της, και την εξτρεμιστική της δράση, κατάφερε να γίνεται γνωστή και συμπαθής σε περιοχές, με έντονο μεταναστευτικό στοιχείο. Ο δεύτερος παράγοντας που έπαιξε σημαντικό ρόλο στην άνοδο της Χρυσής Αυγής, ήταν η οικονομική κρίση που χτύπησε την Ελλάδα από το 2010 (Vandoros , 2018 :59-62). Η χώρα μέσα σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα πέρασε από την απόλυτη οικονομική ευμάρεια που βίωνε τις τελευταίες δεκαετίες, μια ανάσα από την απόλυτη χρεωκοπία. Μισθοί κόπηκαν, η ανεργία μάστιζε, επιχειρήσεις έκλεισαν, εργατικά δικαιώματα οπισθοχώρησαν και έτσι η ελληνική κοινωνία, βίωνε ένα ζοφερό εφιάλτη γεννώντας μίσος και οργή. Η απογοήτευση για τους πολιτικούς και τους χειρισμούς τους, ήταν έντονη, υπήρχε ήδη μια αποστροφή απέναντι στην πολιτική και μια επιφυλακτικότητα λόγω πολιτικών σκανδάλων που ακουγόntonτουσαν ανά καιρούς, αλλά με τον ερχομό της κρίσης η επιφυλακτικότητα μετατράπηκε σε οργή. Αυτή την οργή θέλησε να κεφαλαιοποιήσει η Χρυσή Αυγή, η οποία εμφάνισε τον εαυτό της ως τιμωρό, που θα σώσει από τους απατεώνες πολιτικούς, που λυμαίνονται τη χώρα, τον ελληνικό λαό, με συνθήματα όπως “ κάτω οι κλέφτες ”, με αναφορές για προδότες και ότι θα τους “ κανονίσουν ” οι ίδιοι όταν έρθει η ώρα, επιχείρησε λοιπόν να συμπαρασύρει και να παραπλανήσει, ανθρώπους απογοητευμένους, που έβλεπαν

ότι οι κυβερνήσεις των τελευταίων ετών τους έχει αδικήσει και ότι μονίμως πλήττονται τα συμφέροντά τους. Η Χρυσή Αυγή στον άκρον άωτον του λαϊκισμού, είχε αναγάγει τον ελληνικό λαό σε ένα αγνό υποκείμενο που έχει πέσει θύμα της προδοσίας της πολιτικής ελίτ, η οποία καπηλεύεται τους κόπους του και προσπαθεί να τον αλλοιώσει πολιτισμικά με την είσοδο ξένων που ισλαμοποιούν τη χώρα και κλέβουν τις δουλειές των Ελλήνων.

Ο συνδυασμός αυτών των δύο παραγόντων ήταν οι βασικότεροι που έπαιξαν ρόλο στην ανάδυση της Χ.Α. στην πολιτική σκηνή της Ελλάδος, που είχε σαν αποτέλεσμα την επταετή της παρουσία στο κοινοβούλιο και την εδραίωση της στην συνείδηση των Ελλήνων πολιτών, ότι ένα ναζιστικό κόμμα λαμβάνει μέρος στους δημοκρατικούς θεσμούς της χώρας. Τα πρώτα χρόνια μάλιστα της κοινοβουλευτικής της παρουσίας, μπαίναμε στην καρδιά των μνημονίων και οι συνέπειες της πολιτικής λιτότητας που ακολουθούσε η εκάστοτε κυβέρνηση, γινόντουσαν ολοένα και πιο ορατά, η οργάνωση δυνάμωνε συνεχώς, και διόλου απασχολούσε το κοινό που τους στήριζε την πραγματική τους ιδεολογία, από που προέρχονται κι αν είναι επικίνδυνοι, αρκεί που γινόντουσαν θρασύς και αθυρόστομοι απέναντι σε εκείνους που θεωρούσαν ότι λεηλατούσαν τη χώρα. Άλλωστε το καμουφλάζ του πραγματικού τους προσώπου το είχαν ξεκινήσει από νωρίτερα, χωρίς να σημαίνει φυσικά ότι το έκαναν επιτυχώς. (Βανδώρος, 2015)

2.2 ΤΟ ΠΡΟΦΙΛ ΤΩΝ ΨΗΦΟΦΟΡΩΝ

Όταν η Χ.Α. χτύπησε σαν κεραυνός εν αιθρία στις ιστορικές για την μεταπολίτευση εκλογές το 2012, η απορία που διατυπωνόταν σε επίσημες και ανεπίσημες συζητήσεις, ήταν "Είναι αυτοί οι άνθρωποι που ψήφισαν τη Χ.Α. φασίστες και ναζί;". Αυτή η ερώτηση γινόταν ακόμα συχνότερη, καθώς και στις επόμενες εκλογικές αναμετρήσεις η Χ.Α. έβγαινε αλώβητη και συνέχιζε την ανοδική της πορεία. Αυτό που μπορούμε να πούμε με σιγουριά είναι ότι η άκρα δεξιά στην Ελλάδα, όπως είδαμε και παραπάνω εκπροσωπούνταν συχνά πυκνά, αλλά ουδέποτε δεν εμφανίστηκε ένα εθνικοσοσιαλιστικό κόμμα που θα συγκέντρωνε τέτοια δυναμική, για να μπορούμε να πούμε ότι εκατοντάδες χιλιάδες Έλληνες πολίτες ασπάζονται ιδεολογικά τον ναζισμό. Επίσης η Χρυσή Αυγή προϋπήρχε ήδη περίπου τρεις δεκαετίες πριν την άνοδο της και δεν επρόκειτο για ένα καινούριο φαινόμενο κι αν λάβουμε υπόψη τα μηδενικά της ποσοστά δεν κατείχε και παραδοσιακούς ψηφοφόρους, εκτός των μερικών χιλιάδων που στήριζαν από την πρώτη τους εκλογική κάθοδο στις ευρωεκλογές του 1994.

Από που άντλησε λοιπόν όλη αυτή την δύναμη στις πρώτες εκλογές του 2012; Οι εισροές ψηφοφόρων της Χρυσής Αυγής διακατέχονταν από πολυσυλλεκτικότητα, καθώς δεν ήρθαν από έναν συγκεκριμένο χώρο, δεν ήταν δηλαδή προϊόν πολιτικής αφαίμαξης ενός άλλου ακροδεξιού κόμματος, στη συγκεκριμένη περίπτωση ΛΑ.Ο.Σ., που καρπώθηκε την αποτυχία του. Σίγουρα ένα σημαντικό ποσοστό προερχόταν από το κόμμα του κ. Καρατζαφέρη, αλλά το σημαντικότερο το συγκέντρωσε από τα δύο κυρίαρχα κόμματα εξουσίας τη Ν.Δ. και το ΠΑ.ΣΟ.Κ. , καθώς πάνω από το 50% των ψηφοφόρων τους ήταν πρώην ψηφοφόροι του δικομματικού μπλοκ. Πιο συγκεκριμένα σύμφωνα με το κοινό Exit Poll των εταιρειών δημοσκοπήσης, Metron Analysis, Opinion, Marc, MRB και Alco ,το 36,1% που ψήφισαν τον Μάιο του 2012 Χρυσή Αυγή στις προηγούμενες εκλογές είχαν ψηφίσει Ν.Δ. και το 28,5% ΠΑ.ΣΟ.Κ. (Γεωργιάδου, 2014 : 17-20). Η ελεύθερη πτώση που πραγματοποίησαν στις συγκεκριμένες εκλογές αυτά τα δύο κόμματα δεν τα κεφαλαιοποίησαν μόνο νέες δημοκρατικές δυνάμεις που εμφανίστηκαν στο προσκήνιο, που είτε προϋπήρχαν, όπως ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α. , είτε δοκίμαζαν για πρώτη φορά την τύχη τους και τα στελέχη τους προέρχονταν από ένα εκ των δύο κομμάτων, όπως οι Ανεξάρτητοι Έλληνες (ΑΝ.ΕΛ.)

ή η Δημοκρατική Αριστερά (ΔΗΜ.ΑΡ.), αλλά ήταν τέτοια η οργή και η αγανάκτηση από την κρίση που προτίμησαν την αντιδημοκρατική λύση της Χ.Α. Αυτό αποδεικνύεται και γιατί από την ίδια πηγή προκύπτει ότι οι κυριότεροι λόγοι που οι εκλογείς ψήφισαν Χ.Α. δεν ήταν για να στηρίξουν το κόμμα που συμπαθούν ούτε με γνώμονα το αν θα κυβερνήσει, αλλά για να αποδοκιμαστούν τα μεγάλα κόμματα, γιατί ήταν κατά του ευρώ και το μεγαλύτερο κομμάτι για να αποδοκιμάσουν το μνημόνιο (Γεωργιάδου, 2014 : 17-20). Παρατηρούμε δηλαδή ότι επρόκειτο για ένα κοινό, ιδιαίτερα αντιδραστικό, που όχι μόνο αποδοκιμάζει πλέον τους θεσμούς και δεν τους εμπιστεύεται να λύσει τα προβλήματα του, αλλά τους θεωρεί και υπεύθυνους για τα δεινά που έχουν δημιουργηθεί στην κοινωνία και πρέπει να τιμωρηθούν. Η Χ.Α. γενικότερα σύμφωνα με τα Exit Poll των εκλογών του Μαΐου και του Ιουνίου ήταν ένα κόμμα που το στήριζαν περισσότερο οι άνδρες, ενώ ήταν ιδιαίτερα δημοφιλείς στους νέους και πολύ λιγότερο στους ηλικιωμένους και συνταξιούχους. Επίσης ιδιαίτερη δυναμική εμφάνιζε στους ανέργους και τους φοιτητές, τις κοινωνικές ομάδες εν ολίγοις που είχαν άμεσες επιπτώσεις από την κρίση και τα μέτρα των μνημονίων. (Γεωργιάδου, 2014), (Ellinas, 2013 :13-14)

2.3. Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΕΝΑΝΤΙ ΤΗΣ ΧΡΥΣΗΣ ΑΥΓΗΣ

2.3.1. Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΩΣ ΕΞΩΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟ ΚΟΜΜΑ

Η πρώτη φορά που το πολιτικό σύστημα της χώρας ασχολήθηκε με τη Χρυσή Αυγή ήταν το Φεβρουάριο του 1998, όταν σε μια συνεδρίαση της Βουλής που καταδικαζόταν ο ναζισμός ο τότε υπουργός Δικαιοσύνης Ευάγγελος Γιαννόπουλος μετά από ερώτηση του τότε βουλευτή του Συνασπισμού Πέτρου Κουναλάκη αναρωτιόταν ανοιχτά αν η Χρυσή Αυγή είναι ιδεολογία, με τον ίδιο να δίνει την απάντηση ότι επρόκειτο για καθαρός φασισμός, κι ότι οι συνεργάτες του στο υπουργείο θα εξετάσουν την κατάσταση. Η σύγχυση του πολιτικού συστήματος ωστόσο, σε σχέση με αυτή την οργάνωση αποφαίνεται ξεκάθαρα στη συνέχεια της τοποθέτησης του, στην οποία αναφέρει ότι θα πρέπει να εξεταστεί το θέμα

ενδεδειγμένα, διότι σε διαφορετική περίπτωση, αν δηλαδή καταδικαστούν έτσι απλά σε ναζιστές και εγκληματίες βεβιασμένα, υπάρχει ο κίνδυνος η Ελλάδα να κατηγορηθεί ότι διώκει ιδέες ελαφρά την καρδιά (Ψαρράς, 2014 : 10-11). Λίγο το ότι η Χ.Α. δεν κατέγραφε εκλογική δυναμική, λίγο η περιθωριοποίηση που υφίστατο από την ίδια την κοινωνία, λίγο οι παρωχημένες της ιδέες , σύσσωμος ο πολιτικός κόσμος της χώρας δεν έδειχνε ενδιαφέρον να την αναχαιτίσει, καθώς δεν την έβλεπε σαν πρόβλημα, ούτε κι όταν καταγράφονταν επιθέσεις από μέλη της σε αριστερούς φοιτητές ή μετανάστες.

Ακόμα και μετά την πρώτη της εκλογική επιτυχία με τις δημοτικές εκλογές του 2010, τα υπόλοιπα κόμματα δεν απέδωσαν ξανά την πρέπουσα σημασία. Η Χ.Α. βρέθηκε να σημειώνει σημαντικά ποσοστά σε γειτονίες της Αθήνας όπου έχουμε την εγκατάσταση χιλιάδων μεταναστών, περιοχές οι οποίες επίσης δεν είχαν γνωρίσει την οικονομική ευμάρεια, όπως σε άλλες περιοχές των προαστίων, με αποτέλεσμα να δημιουργείται στους κατοίκους των ανασφάλεια και να νιώθουν παραμελημένοι. Ο Άγιος Παντελεήμονας για παράδειγμα θεωρήθηκε οχυρό της οργάνωσης, κάτι που το κέρδισε με τη συνεχή παρουσία της στην περιοχή, εμφανίστηκε να “αφουγκράζεται” τα προβλήματα των κατοίκων με τους μετανάστες και εκείνοι είδαν τη Χ.Α. , ως μια ομάδα που τους καταλαβαίνει και θα τους δώσει έστω και με τη βία αυτό που το κράτος αγνοεί. Το 14,3% λοιπόν που κέρδισε σε εκλογικά τμήματα της περιοχής, αλλά και η είσοδός τους εν γένει στο δημοτικό συμβούλιο των Αθηνών συνέχισε να μη θορυβεί ιδιαίτερα τα υπόλοιπα κόμματα, καθώς θεώρησαν ότι επρόκειτο για ένα τοπικό φαινόμενο, που δεν θα διοχετευτεί στην υπόλοιπη κοινωνία και πολύ σύντομα θα τερματιστεί και εκεί.(Vandoiros, 2018 : 58)

Με την κρίση όμως, αρχίζει να γιγαντώνεται και να εισέρχεται στο κέντρο της προσοχής. Ήδη από τα τέλη του 2011, το μαύρο χρώμα άρχισε να κάνει την εμφάνισή του σε δημοσκοπήσεις κι αρχίζει να εντυπώνεται ως μία πολιτική λύση το νεοναζιστικό κόμμα, που με την προβολή της σε μέσα ενημέρωσης άρχισε να αποκτά ακόμα μεγαλύτερη δημοσιότητα και δημοφιλία. Πλέον τα υπόλοιπα κόμματα διαπιστώνουν το κίνδυνο, αλλά είναι αργά, η απουσία μεταναστευτικής πολιτικής και η πρόθεση της πολιτείας να αναγάγει το μεταναστευτικό σε θέμα δημοσίας τάξης συνδέοντας το με την εγκληματικότητα, νομιμοποιούσε τις ρατσιστικές κραυγές και

ανέπτυξε τη ξενοφοβία, βοηθώντας με αυτό τον τρόπο τη Χ.Α. να δρα απερίσπαστα και να αποκτά συμπάθειες (Βανδώρος, 2015 : 105-106). Στη συνέχεια έγινε μια άστοχη προσπάθεια από τα δύο μεγάλα κόμματα να φέρουν την ατζέντα της Χ.Α. στα μέτρα τους για να εμποδίσουν την εκροή ψηφοφόρων σε αυτούς, κυρίως από το συντηρητικό κόμμα τη Νέα Δημοκρατία, δείγμα της αμηχανίας που επικρατούσε στον δημόσιο βίο, αφού δεν είχαν αντιμετωπίσει κάτι παρόμοιο από την περίοδο της Μεταπολίτευσης, ενώ και Συνταγματικά, δεν υπάρχει ισχυρή πρόβλεψη για την αντιμετώπιση εξτρεμιστικών κινήσεων, με αποτέλεσμα να υπάρχει σοβαρή ασυνεννοησία μεταξύ των δημοκρατικών δυνάμεων. Πιο συγκεκριμένα η άστοχη προεκλογική προσπάθεια συγκράτησης απογοητευμένων ψηφοφόρων από τα μεγάλα κόμματα εντοπίζονται σε τρία σημεία. Αρχικά τις δηλώσεις του προέδρου της ΝΔ και μετέπειτα πρωθυπουργού Αντώνη Σαμαρά, ο οποίος χρησιμοποίησε ακραία εθνικιστική και ρατσιστική φρασεολογία λέγοντας ότι θα “ θα πρέπει να ανακαταλάβουμε τις πόλεις μας, που έχουν γίνει κέντρο λαθρομεταναστών και οργιάζει το εμπόριο ναρκωτικών, η πορνεία, το παραεμπόριο και οι αρρώστιες ”. Γίνεται μια ξεκάθαρη προσπάθεια με λίγα λόγια να παρουσιαστούν οι μετανάστες σαν ηθικά κατώτερα όντα, που φέρονται σαν εισβολείς, είναι εγκληματικά στοιχεία που τρομοκρατούν τους Έλληνες πολίτες και δημιουργούν μόνο προβλήματα, ένα εθνικιστικό ρατσιστικό παραλήρημα, που μόνο σε ένα κόμμα της ακραιφνής δεξιάς θα άρμοζε. Οι κινήσεις του τότε υπουργού Υγείας και πρωτοκλασάτου στελέχους του ΠΑ.ΣΟ.Κ. , Ανδρέα Λοβέρδου, με τη διαπόμπευση ετέρων είναι ακόμη μια κίνηση που θα κόλλαγε αν προερχόταν από στέλεχος της Χ.Α. κι όχι ενός δημοκρατικού κόμματος, “ Έχουμε αλλοδαπές πόρνες που μολύνουν Έλληνες άνδρες και την Ελληνική οικογένεια ”. Εδώ αποφαίνεται πλήρως μια ναζιστική διάθεση φυλετικής καθαρότητας, ότι οι παράνομοι ξένοι μεταφέρουν ασθένειες. Τελικά η αποτυχία ήταν τέτοια, όπου οι περισσότερες γυναίκες δεν ήταν καν ξένες, και μερικές ούτε καν εκδιδόμενες, αλλά θα ήταν μια καλή “ ευκαιρία ”, λίγο πριν τις εκλογές να εκμεταλλευτεί μικροκομματικά κανείς το αντί-μεταναστευτικό αίσθημα που κυριαρχούσε. Η τρίτη άστοχία, αφορούσε τη δημιουργία κέντρων κράτησης μεταναστών, λίγες μέρες πριν τις εκλογές από τον Υπουργό Δημοσίας τάξης , Μιχάλη

Χρυσοχοΐδη. Βλέπουμε λοιπόν μια κακοσχεδιασμένη πολιτική, με εντελώς διαφορετικά αποτελέσματα, γεμάτο αντιφάσεις. (Βανδώρος, 2015 : 106-108)

2.3.2. Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΩΣ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟ ΚΟΜΜΑ

Με την είσοδο της στη Βουλή με τις διπλές εκλογές του 2012, η συμπεριφορά των υπόλοιπων δημοκρατικών κομμάτων, ναι μεν σκληραίνει κάπως εναντίων της, αλλά η έλλειψη συνεννόησης και η αμηχανία τους παραμένει. Πολλές φορές εργαλειοποιείται για να θιχτεί απλά ο πολιτικός αντίπαλος και δεν γίνεται μια προσπάθεια εκτόπισής της, δείχνοντας ότι ακόμα δεν έχουν καταλάβει τι έχει διαβεί εντός του Κοινοβουλίου και τι θρέφεται στην κοινωνία. Η ΝΔ και το ΣΥ.ΡΙΖ.Α , που συνέθεσαν το νέο δίδυμο διεκδίκησης εξουσίας, κατηγορούσαν ο ένας τον άλλον για την άνοδο και την ύπαρξη της, η μεν ΝΔ, χρησιμοποιούσε την θεωρία των άκρων, λέγοντας ότι το ΣΥ.ΡΙΖ.Α. , αποτελεί την άλλη όψη του ίδιου νομίσματος, ενώ η αξιωματική αντιπολίτευση, παρουσιάζει τη Χ.Α. ως ιστορικό φίλο της ΝΔ, που δεν θα διστάσει να αγκαλιάσει και να συνεργαστεί, όπως με άλλες περιπτώσεις στο παρελθόν. Το ΠΑ.ΣΟ.Κ. ναι μεν έχει μια πιο ξεκάθαρη στάση απέναντι της τονίζοντας τον εξτρεμιστικό της χαρακτήρα, το γεγονός όμως ότι δεν καταδίκασε ανοιχτά τα δύο συμβάντα με την διαπόμπευση των εταίρων και τα κέντρα κράτησης μεταναστών που προήλθαν ύστερα από πρωτοβουλίες στελεχών του, καθιστά προβληματική τη συμπεριφορά του, ενώ ένα ακόμη γεγονός που καταδεικνύει τους αλλοπρόσαλλους χειρισμούς του αποτελεί την επίθεση που εξαπέλυσε εναντίον του δημοσιογράφου Γιώργου Τράγκα, ο οποίος είχε καλέσει στην εκπομπή του τέσσερα στελέχη της Χ.Α. και προμόταρε την πολιτική τους, ενώ μια εβδομάδα μετά παραχώρησε συνέντευξη στον ίδιο δημοσιογράφο ο Ευάγγελος Βενιζέλος, πρόεδρος του κόμματος. (Βανδώρος, 2015 : 109-110)

Από τα υπόλοιπα μικρά κόμματα μόνο η ΔΗΜ.ΑΡ. είχε την πιο ξεκάθαρη και ορθολογική στάση, ωστόσο η μικρή δυναμική που διέθετε δεν ήταν αρκετή για να προκαταλάβει τα πράγματα. Από την άλλη οι ΑΝ.ΕΛ. προσπαθούσαν να ισορροπήσουν μεταξύ της κριτικής και της αποφυγής της ταύτισης με ένα τόσο ακραίο μόρφωμα, ωστόσο έβλεπε ότι η Χ.Α. έχει ψηφοθηρικά κέρδη σε ένα

ακροατήριο, που θα μπορούσε ιδανικά να έχουν οι ίδιοι, επομένως δεν επιζητούσε μια ολική ρήξη που θα απομάκρυνε τους ψηφοφόρους. Το Κ.Κ.Ε. , θα περίμενε κανείς ότι λόγω της ιδεολογικής κόντρας θα ήταν πολύ δυναμικά ενάντιο με τη ναζιστική οργάνωση που είχε απέναντί της και θα έκρουε το κώδωνα του κινδύνου, τουναντίον το αντιμετώπισε σαν ένα άλλο αστικό κόμμα, αποκύημα του καπιταλιστικού συστήματος, που θα εξυπηρετήσει αντιλαϊκά συμφέροντα. Επίσης κάτι που ανησυχεί το κομμουνιστικό κόμμα είναι ότι αν τεθεί η Χ.Α. εκτός νόμου, λόγω της εξτρεμιστικής της ιδεολογίας, αυτόματα μπορεί να ανοίξει και η συζήτηση να τεθεί εκτός νόμου και το ίδιο. Όλες αυτές οι αναποτελεσματικές πολιτικές και η απροθυμία σύγκλισης σε μια πολιτική αντιμετώπισης των νεοναζί, οδήγησαν στην ολοένα και ενδυνάμωση τους και να ανθίσουν τα επόμενα χρόνια. (Βανδώρος, 2015 :110)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΑΠΟ ΤΑ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΑ ΕΔΡΑΝΑ ΣΤΙΣ ΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΑΙΘΟΥΣΕΣ

3.1 Η ΕΞΤΡΕΜΙΣΤΙΚΗ ΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΧΡΥΣΗΣ ΑΥΓΗΣ

Η Χ.Α. διακρίθηκε από την ίδρυσή της για την εξτρεμιστική ιδεολογία και δράση της καθ' όλη την πορεία της είτε σαν εξωκοινοβουλευτικό, είτε σαν κοινοβουλευτικό κόμμα. Η επιτυχία της και η άνοδός της δεν την μετατόπισαν καθόλου προς μια δημοκρατική κατεύθυνση, αλλά διατήρησε το ανθεκτικό εθνικοσοσιαλιστικό προφίλ της, όσο κι αν τεχνηέντως απέφευγε να το ομολογήσει, το πρόδιδαν οι εσωτερικοί τους κανονισμοί, η αυστηρή τους ιεραρχία, η προσήλωση στον αρχηγό τους, τα τάγματα εφόδου που κατείχαν, οι ιστορικές τους αναφορές στους ηγέτες των ναζί και φυσικά η βίαιη δράση τους. Οι επιθέσεις χρυσαυγίων και η εξτρεμιστική τους δράση χρονολογείται από τη δεκαετία του '90 που ξεκινά δειλά - δειλά να ανοίγεται στην κοινωνία και να παρεισφρέει σε συλλαλητήρια και διάφορες εκδηλώσεις. Το μακεδονικό ζήτημα αποτέλεσε τη χρυσή ευκαιρία να κάνει τις πρώτες της εμφανίσεις, και γενικότερα από τη δεκαετία του '90 αρχίζει η επιθυμία να συμπεριφέρεται ως οργάνωση κι όχι απλά ως ένα έντυπο ή μια ομάδα ατόμων, που έχουν απλά κοινά πιστεύω και υμνούν μεταξύ τους τον Αδόλφο Χίτλερ, αλλά να βγουν και προς τα έξω, να υπερασπιστούν και να προπαγανδίσουν τις ιδέες τους. Κάπως έτσι ξεκινούν και τα προβλήματα, καθώς καταγράφονται συχνά πυκνά επιθέσεις μελών της Χ.Α. εναντίων αριστερών φοιτητών, με πιο χαρακτηριστική την απόπειρα δολοφονίας του τότε υπαρχηγού της, Περικλή Ανδρουτσόπουλου, σε μέλη αριστερής φοιτητικής παράταξης, ενώ σημειώνονται και ρατσιστικές επιθέσεις σε μετανάστες που προέρχονταν από χώρες πρώην κομμουνιστικών χωρών, που με την πτώση των καθεστώτων αυτών, εισήλθαν στην Ελλάδα αρκετές τέτοιες μεταναστευτικές ροές, και υπήρξαν θύματα από ξενοφοβικά και ακραία στοιχεία. (Vandoros, 2018 : 52-53)

Τότε όμως αποτελούσε μια οργάνωση που αριθμούσε λίγα μέλη, χωρίς επιρροή, χωρίς επίδραση και με λίγα λόγια χωρίς ιδιαίτερη δύναμη. Από το 2008 όμως και μετά με τις εντονότερες μεταναστευτικές ροές από την Ασία και την Αφρική, την οικονομική κρίση και τις εκλογικές της επιτυχίες αποκτά όλα τα παραπάνω και οπλίζεται το χέρι μιας άκρως επικίνδυνης και επιθετικής οργάνωσης. Τα βίαια περιστατικά αυξάνονται σε δραματικό βαθμό, με την ανοχή και τη συνεννόηση πολλές φορές των κατοίκων σε περιοχές που διέμεναν μετανάστες, χρυσαυγίτες πραγματοποιούσαν επιδρομές στις κατοικίες αυτών, κατέστρεφαν επιχειρήσεις που διαχειρίζονταν μετανάστες, βιαιοπραγούσαν εναντίων τους προκαλώντας σωματικά

και ψυχικά τραύματα. Ακολουθούσαν μια “ακτιβιστική” δράση, συνομιλούσαν με πολίτες, και διαβεβαίωναν, ότι αυτοί θα φροντίσουν για τα θέματα που τους απασχολούν, γιατί ζουν αναμεσά τους και δεν αποτελούν την κλασική πολιτική ελίτ που είναι απομακρυσμένη από τον απλό λαό, εκφοβίζοντας με αυτόν τον τρόπο αλλοδαπούς, που έχουν έρθει να “ αλλοιώσουν ” τον πολιτισμό μας, να “ κλέψουν ” τις δουλειές μας και να αυξήσουν την εγκληματικότητα. Έφτασαν και μάλιστα οργανωμένα να διαπράξουν ακόμα και απόπειρα δολοφονίας εναντίων μεταναστών, ειδικότερα στην περίπτωση των τεσσάρων Αιγύπτιων ψαράδων, στο Πέραμα, τον Ιούνιο του 2012, όπου τραυμάτισαν σοβαρά και νοσηλεύτηκε σε κρίσιμη κατάσταση ένας εξ αυτών, ο Αμπουζίντ Εμπάρακ, ενέργεια στην οποία φαίνεται να έχει πρωταγωνιστικό ρόλο, ο τότε βουλευτής Β΄ Πειραιά της Χ.Α. , Γιάννης Λαγός. (Ψαρρας, 2014 :26)

Δεν ήταν ωστόσο μόνο οι ξενοφοβικές και ρατσιστικές οι επιθέσεις που εξαπέλυαν, αλλά εγκληματικές ενέργειες διέπραξαν και εναντίων ατόμων διαφορετικής πολιτικής ταυτότητας. Συγκεκριμένα χαρακτηριστική είναι η επίθεση που δέχτηκαν μέλη του Π.Α.ΜΕ. , της συνδικαλιστικής οργάνωσης του Κ.Κ.Ε. , και σε μέλη του Κ.Κ.Ε. και της νεολαίας του κόμματος Κ.Ν.Ε. (Κομμουνιστική Νεολαία Ελλάδος) στο Πέραμα από μέλη της Χ.Α. , την ώρα που οι ίδιοι πραγματοποιούσαν αφισκοκόλληση για το 39ο φεστιβάλ της ΚΝΕ, με αποτέλεσμα να μεταφερθούν στο νοσοκομείο με σοβαρά τραύματα εννέα άτομα. Το ανατριχιαστικό της υπόθεσης είναι το ηχητικό ντοκουμέντο, που δημοσιεύθηκε στη δικογραφία της Χ.Α. , στο οποίο υπάρχει η συνομιλία μεταξύ του Γιάννη Λαγού, με τοπικό στέλεχος της οργάνωσης, Σωτήρη Δεβελέκο, εκ των πρωτοπαλήκαρων του αρχηγού Μιχαλολιάκου και οδηγού του, στο οποίο ο πρώτος αναλύει με χυδαίο τρόπο το πως έγινε η επίθεση, τι αποτέλεσμα είχε και πόσο περήφανοι νιώθουν μετά από αυτή την εξέλιξη, λέγοντας ότι τους “ τσακίσανε τα παληκάρια μας ”, “ ότι τους λιώσαμε ”, “ ότι δεν θα ξανακουνηθούν στο Πειραιά ” και αφήνουν έκδηλη την πρόθεση τους πως θα συνεχίσουν στον ίδιο αμείωτο ρυθμό παρόμοια περιστατικά, κάτι που απεδείχθη με τον χειρότερο τρόπο λίγες μέρες αργότερα. (<https://youtu.be/64oEwYecQDs>)

Τι συνέβη λίγες μέρες αργότερα; Έχουμε τη δολοφονία του αντιφασίστα ακτιβιστή, Παύλου Φύσσα, γεγονός ορόσημο για την αντιμετώπιση της Χ.Α. και γενικότερα της

μεταπολιτευτικής Ελλάδος, καθώς θύμιζε εποχές σκοτεινές, της μετεμφυλιακής περιόδου, τότε που το παρακράτος της άκρο δεξιάς άνθιζε. Στις 17 Σεπτεμβρίου 2013, σε μια άλλη γειτονιά του Πειραιά, στο Κερατσίνι, ομάδα κρούσης της Χ.Α. επιτίθεται στο νεαρό τραγουδιστή, γνωστό για τις αριστερές καταβολές του, ο οποίος βρισκόταν με την παρέα του σε καφετέρια για να παρακολουθήσει τον ποδοσφαιρικό αγώνα μεταξύ του Ολυμπιακού και της γαλλικής Παρί Σεν Ζερμέν. Πέφτει νεκρός από επαγγελματική μαχαιριά στην καρδιά, από το μέλος της Χ.Α. Γιώργο Ρουπακιά. Η οργανωμένη αυτή επίθεση ήταν καλά σχεδιασμένη κι όπως αποδείχτηκε η εντολή δόθηκε από τα ανώτατα στελέχη της οργάνωσης, κι υπήρχε άρτια συνεργασία αυτών με τους πυρηνάρχες της περιοχής και τα μέλη που συμμετείχαν σε αυτή την εγκληματική κι αποτρόπαια ενέργεια.

3.2 ΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΚΕΝΟ ΚΑΙ Η ΦΘΟΡΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Αυτό που παρουσιάζει εξαιρετικά ενδιαφέρον είναι το πως κατάφερε αυτό το ναζιστικό κόμμα να κατέλθει ανενόχλητο σε δημοκρατικές διαδικασίες και παράλληλα να συνεχίζει την εξτρεμιστική της δράση χωρίς επί της ουσίας να μπορεί να αναχαιτιστεί και να τεθεί εκτός νόμου. Στις λυκαυγές λοιπόν της Τρίτης Ελληνικής Δημοκρατίας, στις συζητήσεις για το Σύνταγμα του 1975, ο εισηγητής της πλειοψηφούσα παράταξης, Ν.Δ. , Βασίλης Κοντογιαννόπουλος, ήταν σε μία λογική μαχόμενης δημοκρατίας, που θα έθετε εκτός νόμου όποιο κόμμα είχε εκ φύσεως αντιδημοκρατικές θέσεις και στόχευε στην ανατροπή του πολιτεύματος, ωστόσο κάτι τέτοιο απορρίφθηκε διότι ερμηνεύθηκε διαφορετικά λόγω του πρόσφατου πολιτικού παρελθόντος. Ο εισηγητής της αντιπολίτευσης, Δημήτρης Τσάτσος, βουλευτής τότε της Ένωσης Κέντρου - Νέες Δυνάμεις, απέρριψε την πρόταση αυτή, λόγω της ιδιαιτερότητας του Κ.Κ.Ε. , εισήγαγε νέα πρόταση με την οποία εκτός της αντιπολίτευσης συλλήβδην συμφώνησε και η κυβέρνηση, κι έδινε απεριόριστη δύναμη στα κόμματα και δεν προβλέφθηκαν Συνταγματικά μηχανισμοί αποτροπής εξτρεμιστικών κομμάτων, όπως στην περίπτωση της Γερμανίας, που αποτελεί πρότυπο μαχόμενης δημοκρατίας, έστω κι αν γίνεται για λόγους ιστορικών σφαλμάτων και διεθνής επανανομιμοποίησης. Αντίθετα στην Ελλάδα εξαιτίας της

δαιμονοποίησης που είχε λάβει το Κ.Κ.Ε. τα προηγούμενα χρόνια και τη γενικότερη δίωξη των αριστερών ιδεολογιών, παρατηρούμε ότι σύσσωμο το πολιτικό σύστημα απέφευγε να λάβει τόσο άμεσα και δραστικά μέσα και ήταν ιδιαίτερα προσεχτικό στις κινήσεις του. Επιπλέον την εποχή εκείνη υπήρχε έκδηλη η πεποίθηση , κυρίως από τα κόμματα του Κέντρου και της Αριστεράς, ότι η μετεμφυλιακή Δημοκρατία δεν αποτελούσε μια κανονική Δημοκρατία. Ενδιαφέρον παρουσιάζει κι η τοποθέτηση του ιστορικού προέδρου του ΠΑ.ΣΟ.Κ. , Ανδρέα Παπανδρέου, ο οποίος κινείται στο ίδιο μήκος κύματος με τον Δ.Τσάτσο και επισημαίνει ότι πρέπει να τιμωρείται η δράση ενός κόμματος κι όχι η ιδεολογία (Ψαρράς, 2014 :12), επομένως ακόμα κι αν μια πολιτική κίνηση έχει κάποιες ακραίες θέσεις, αν σέβεται το πολίτευμα και δεν επιχειρεί να το ανατρέψει δεν πρέπει να το καταδικάσουμε ακόμα κι αν είναι εν δυνάμει επίφοβο. Ουσιαστικά αυτό που πέρασε σαν πρόταση και προβλέφθηκε Συνταγματικά το συναντάμε στο άρθρο 29 παράγραφο 1, όπου ορίζει ότι τα κόμματα οφείλουν να σέβονται και να υπηρετούν το δημοκρατικό πολίτευμα.

Δίδεται λοιπόν μόνο η δυνατότητα στον Άρειο Πάγο να απαγορεύσει την κάθοδο κομμάτων που φέρει ξεκάθαρα αντιδημοκρατικές θέσεις (Καδήρ Αϊκούτ, 2012 :4-5) όπως για παράδειγμα το κόμμα Νέος φασισμός, ή κόμμα που φέρει στο όνομά του αξιόποινη πράξη, όπως το τυραννοκτόνοι. Αυτή τη χαλαρότητα του Συντάγματος, απέναντι στην πολιτική δύναμη των κομμάτων εκμεταλλεύτηκε η Χ.Α. , και εξηγείται στο έπακρον για ποιο λόγο έγινε αυτή η φιλολογική ιδεολογική μεταστροφή το 1992, κι από εθνικοσοσιαλιστικό κόμμα, αυτοανακηρύχθηκε σε εθνικιστικό, το έκανε μεθοδικά, για να καταφέρει να κατέλθει στις εκλογές, να εισβάλλει στους δημοκρατικούς θεσμούς και να τους φθείρει εκ των έσω, επιχειρώντας να διαβάλλει τη δημοκρατία, κι όχι να εγκολπωθεί σε αυτήν (Vandoros, 2018 :53), μιμούμενοι στο έπακρον τον “ ήρωα ” και πρότυπο τους, Αδόλφο Χίτλερ, που πραγματοποίησε τις ίδιες κινήσεις στην Γερμανία του Μεσοπολέμου. Μάλιστα, η έγκριση του ανώτατου δικαστηρίου, αποτέλεσε σημαία για τα στελέχη της Χ.Α. , οι οποίοι δήλωναν με περίσσεια αυτοπεποίθηση, ότι “ ορίστε δεν είμαστε ναζί και φασίστες, διότι αν ήμασταν δεν θα μας έδινε άδεια ο Άρειος Πάγος ”, αποπροσανατολίζοντας την κοινή γνώμη, κρύβοντας την πραγματική τους ταυτότητα. (Βανδώρος, 2019 :205)

Πέραν της θεσμικής φθοράς που προκαλούσε η τοξική τους παρουσία στο κοινοβούλιο και τα Δημοτικά Συμβούλια, υπήρχε αρνητικό αποτύπωμα και στην κοινωνία. Η προσπάθεια τους να αποκρύψουν τον πραγματικό τους εαυτό και τα πιστεύω τους, υποστηρίζοντας, ότι τα φυλλάδια που υμνούσαν τον εθνικοσοσιαλισμό αποτελούν προϊόν μοντάζ, ότι δεν είναι φασίστες, αλλά πατριώτες που αγαπούν με υπερβάλλον ζήλο τον λαό τους και στα καταστατικά τους δεν κάνουν λόγο για ναζισμό και ότι ο ναζιστικός χαιρετισμός που πραγματοποιούν τα μέλη μεταξύ τους, είναι αρχαιοελληνικός και με αυτόν τον τρόπο αποδίδουν φόρο τιμής στην ελληνική ιστορία και όχι ότι δεν είναι πιστή αντιγραφή των οπαδών του Χίτλερ, ήταν μερικές από τις αναφορές που δυστυχώς έβρισκαν πρόσφορο έδαφος, σε μεγάλο κομμάτι του πληθυσμού, που ακόμα και αν δεν τη ψήφιζαν, το γεγονός και μόνο ότι νομιμοποιήθηκε στα μάτια τους, ως ένα ακόμα κόμμα, που μπορεί να ναι λίγο ακραίο, αλλά όχι κι έτσι όπως το παρουσιάζουν ορισμένοι, ήταν κάτι πλήρως ανησυχητικό. Η Χ.Α. , άρχισε σιγά σιγά να φαντάζει σαν μια συνήθεια, την οποία πρέπει να την αντιμετωπίζουμε φυσιολογικά, να έχει χώρο, τηλεοπτικό χρόνο και λόγο και ότι αν επιχειρήσει να κάνει κάτι ανατρεπτικό τότε και μόνο τότε ας διωχθεί. Δηλητηρίασε το μυαλό πολιτών και παρουσιάζονταν ως αντισυστημικοί και αυτός ήταν ο λόγος που όλοι ήταν εναντίων τους, γιατί φοβόντουσαν την αγνότητα τους και μιλούσαν την γλώσσα της αλήθειας. (Βανδωρος, 2019 :205-208)

Ένας χώρος που προσπάθησαν να αλώσουν και εισχώρησαν αρκετά ήταν στις τάξεις των φιλάθλων του δημοφιλέστερου αθλήματος, στο ποδόσφαιρο, άλλες φορές επιτυχημένα κι άλλες όχι και τόσο. Δεν είναι λίγες οι επιστημονικές αναφορές, ότι το ποδόσφαιρο αποτελεί κοινωνικό φαινόμενο, λόγω του ότι μεγάλες μάζες πληθυσμού ασχολούνται ιδιαίτερα με αυτό, ταυτίζονται και παθιάζονται με την ομάδα τους σε βαθμό συναισθηματικής εξάρτησης. Δυστυχώς στη χώρα μας η οπαδική βία, δεν είναι ένα ασυνήθιστο φαινόμενο, θα μπορούσαμε να πούμε το ακριβώς αντίθετο, επομένως για μια εξτρεμιστική οργάνωση που είναι εθισμένη στη χρήση βίας, δεν θα ήταν δύσκολο να εισχωρήσει σε οπαδικούς συνδέσμους και ακραία στοιχεία που τρέφονται από το μίσος και τις διαχωριστικές γραμμές. Υπάρχον τρία τρανταχτά παραδείγματα για την παρουσία της Χ.Α. στα γήπεδα, το πρώτο ήταν η επίθεση που δέχτηκε στο ημίχρονο του αγώνα Α.Ε.Κ. - Ατρομήτου Αθηνών, το Δεκέμβριο του 2012,

ο τότε Βουλευτής του ΣΥ.ΡΙΖ.Α, Δημήτρης Στρατούλης από μέλη της Χ.Α. λίγο έξω από τη θύρα, όπου παρακολουθούσε την αγαπημένη του ομάδα ([Επίθεση από αγνώστους δέχθηκε ο βουλευτής του ΣΥΡΙΖΑ Δημήτρης Στρατούλης στο χώρο του Ολυμπιακού Σταδίου | Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ \(kathimerini.gr\)](#)), ενώ κανείς δεν μπορεί να ξεχάσει τον παίχτη της ίδιας ομάδας, Γιώργο Κατίδη, ο οποίος λίγους μήνες αργότερα στον αγώνα Α.Ε.Κ. - Βέροια, αφού σημείωσε το νικηφόρο γκολ των γηπεδούχων πανηγύρισε με το γνωστό ναζιστικό χαιρετισμό. Φυσικά η αντίδραση της προσφυγικής ομάδας και του κόσμου υπήρξε άμεση, καθώς καταδίκασαν και τα δύο γεγονότα, υπήρχε η αποπομπή του παίχτη, ενώ σκληρές ανακοινώσεις εξέδωσε κι ο μεγαλύτερος οπαδικός σύνδεσμος της ομάδας, ORIGINAL 21, γνωστή για τις αριστερές καταβολές της. Το τρίτο συμβάν που έστρεψε για ακόμα μία φορά τα διεθνή μέσα στην Ελλάδα για τους νεοναζί που έχουν εισχωρήσει στα γήπεδα ήταν ένα πανό που ήταν αναρτημένο στην εξέδρα του γηπέδου «ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΡΑΙΣΚΑΚΗΣ», για τον αγώνα στα προκριματικά του Παγκοσμίου Κυπέλλου 2018, που πραγματοποιήθηκε τον Νοέμβριο του 2016, ανάμεσα στην Ελληνική Εθνική ομάδα ποδοσφαίρου με την αντίστοιχη Εθνική της Βοσνίας - Ερζεγοβίνης. Το πανό αναφερόταν στη σφαγή της Σρεμπρένιτσα , όπου σφαγιάστηκαν χιλιάδες Βόσνιοι άμαχοι, με συμμετοχή της Ε.Ε.Φ. , η οποία όπως αναφέραμε και παραπάνω απαρτιζόταν κυρίως από Χρυσσαυγίτες. Το πανό έγραφε στα σέρβικα « Noz, zica, Srebrenica », δηλαδή μαχαίρι, σύρμα, Σρεμπρένιτσα.

{Το πανό που αναφέρεται στο έγκλημα πολέμου, της σφαγής της Σρεμπρένιτσα, πηγή φωτογραφίας, [Σάλος με το πανό για τη σφαγή στην Σρεμπρένιτσα - Τι έγινε στην πόλη το 1995 \(BΙNTEO\) | ΔΙΕΘΝΗ | thepressroom.gr](#)}

3.3 Η ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΑΝΤΕΠΙΤΙΘΕΤΑΙ

Η δολοφονία του Παύλου Φύσσα, αποτέλεσε ορόσημο για την αντιμετώπιση της Χ.Α. , και ενεργοποίησε τα δημοκρατικά και θεσμικά ένστικτα του πολιτικού συστήματος για την προστασία της πολιτείας από μια άκρως επικίνδυνης οργάνωσης. Έχουμε αλλαγή στάσης , αρχικά από τη Ν.Δ. , που αποτελούσε τον κορμό της κυβέρνησης, η οποία παραγκωνίζει τη θεωρία των δύο άκρων, και αντιμετωπίζει την Χ.Α. , ως μια ξεκάθαρα εξτρεμιστική οργάνωση, χωρίς ερωτηματικά και υποσημειώσεις. Αποφασίζει μάλιστα την ποινική της δίωξη, καθώς άλλες προσπάθειες δεν είχαν τελεσφορήσει, ενώ από τον τότε υπουργό Δημοσίας Τάξης και προστασίας του Πολίτη, Νίκου Δένδια, υπήρξε πολιτική πρωτοβουλία για τη συγκρότηση πολιτικής επιτροπής για να εξετάσει τη δράση της Χ.Α. , παραδίδοντας στον Άρειο Πάγο τη μελέτη 32 επιμέρους πλημμελημάτων, με στόχο την καταδίκη της ως εγκληματική οργάνωση. Στις 28 Σεπτεμβρίου λοιπόν του 2013 συλλαμβάνονται τα ηγετικά στελέχη της Χ.Α. , μεταξύ των οποίων και ο αρχηγός τους, Ν. Μιχαολιάκος, για διεύθυνση εγκληματικής οργάνωσης και σιγά σιγά άρχιζαν να βγαίνουν μπροστά στον ανακριτή στη φόρα κι άλλα στοιχεία για εγκληματική δράση, που μέχρι τότε ήταν καλά κρυμμένα στα άδυτα της οργάνωσης. (Ψαρράς, 2014: 7)

Ξεκινά, λοιπόν μια μακρά περίοδος καταδίκης της Χ.Α. , με τον πιο εμβρόντητο τρόπο, που διήρκεσε για κάποια έτη, μέχρι την τελική απόφαση. Παρόλο που σύσσωμος ο δημοκρατικός κόσμος επικρότησε την κίνηση αυτή, υπήρξαν και φωνές από δημοκρατικούς κύκλους, που ανησυχούσαν ότι αυτές οι ενέργειες, ίσως τους καταδείξουν σε ένα είδος πολιτικών μαρτύρων και υπάρξει η ηρωποίηση τους, δημιουργώντας ένα ακόμα μεγαλύτερο κύμα συμπάθειας σε αυτούς. Ο στόχος ωστόσο ήταν ξεκάθαρος, έπρεπε να αναχαιτιστεί αυτό το βίαιο κρεσέντο που σκόρπιζε τρομοκρατία και να θορυβηθούν ώστε να σταματήσουν και να καταλάβουν ότι επειδή αποτελούν κόμμα, που έχει και κάποια δυναμική, δεν τους δίνει και το ακαταλόγιστο και δεν μπορούν να εκμεταλλεύονται τα Συνταγματικά κενά κατά το δοκούν. Επίσης στόχος αποτελούσε να πληγεί η οργάνωση ιεραρχικά, ώστε να μην μπορούν να στήνουν με ευκολία τόσο οργανωμένες ενέδρες, ενώ σίγουρα αυτό το οργανωτικό κενό θα δημιουργούσε φθορά στον κομματικό τους μηχανισμό. Επιπλέον με αυτόν τον τρόπο η πολιτεία θα έκανε ένα δυναμικό « comeback », σε σχέση με

την πλήρη αμηχανία που είχε επιδείξει όλο το προηγούμενο διάστημα, με αποτέλεσμα την ανενόχλητη δράση τους, ενώ ήταν και μια απόδειξη ότι η Ν.Δ. δίνει μια σαφή απάντηση απέναντι σε όσους την κατηγορούσαν για όμορους πολιτικούς χώρους ενώ παράλληλα ήταν και ένα μήνυμα στα ενδότερά της ότι δεν υπάρχει περίπτωση σύγκλισης. (Βανδώρος, 2015 : 111)

Οι προσπάθειες αυτές είχαν κάποια γρήγορα αποτελέσματα, καθώς όλα τα ζητούμενα φάνηκε να επιτυγχάνονται σε γρήγορο χρονικό διάστημα, τα βίαια περιστατικά μειώθηκαν σε σημαντικό βαθμό, το οργανωτικό τους επλήγη, καθώς δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι επρόκειτο για ένα καθαρά ναζιστικό μόρφωμα, με προσωπολατρικούς όρους απέναντι στον αρχηγό και τον απόλυτο σεβασμό απέναντι στην ιεραρχία, επομένως το γεγονός ότι ο “ ηγέτης ” τους και τα άλλα ανώτατα στελέχη βρεθήκαν στην φυλακή κατηγορούμενοι, στοίχισε πολύ στη δράση τους. Επίσης εμπέδωσαν με τον καλύτερο τρόπο ότι η ασυδοσία τους έλαβε τέλος κι ότι από εδώ και μπρος σε κάθε αξιόποινη πράξη, θα έχουν νομικές κυρώσεις, ενώ το γεγονός ότι ήταν κατάδικοι δεν βοηθούσε ιδιαίτερα στην εισροή στελεχών από την κοινωνία, καθώς πολλοί έκαναν δεύτερες σκέψεις εάν θα ήθελαν να αναμειχθούν με ένα κόμμα που έχει δικαστικές διαφορές. (Ψαρρας, 2014 : 31-32)

3.4 Η ΣΤΑΔΙΑΚΗ ΦΘΟΡΑ ΚΑΙ Η ΤΕΛΙΚΗ ΚΑΤΑΛΗΞΗ

Παρόλο που η στρατηγική που εφαρμόστηκε και τα σημάδια της μαχόμενης δημοκρατίας που επέδειξε για πρώτη φορά στη μεταπολίτευση η Ελλάδα, είχε άμεσα αποτελέσματα, αυτά δεν αποτυπώθηκαν κατευθείαν στις πρώτες εκλογικές αναμετρήσεις. Η Χ.Α. και στις ευρωεκλογές και τις δύο εθνικές εκλογές που πραγματοποιήθηκαν σε διάστημα δύο χρόνων από τη δολοφονία Φύσσα και μετά εδραιώθηκε σε τρίτη πολιτική δύναμη. Το γεγονός μάλιστα ότι σημείωνε αυτά τα ποσοστά ενώ τα στελέχη τους ήταν στη φυλακή, κι ενώ το συντριπτικό μέρος των Μ.Μ.Ε. τους είχε θέσει εμπάργκο μεγάλωνε την αγωνία των δημοκρατικών πολιτών κι έκανε πιο επιτακτική την ανάγκη να αντιμετωπιστούν αυστηρότερα. Η Συγκυβέρνηση ΣΥ.ΡΙΖ.Α - ΑΝ.ΕΛ. που διαδέχτηκαν την εξουσία επέδειξαν μια αδυναμία να εξασφαλίσουν δικαστικές αίθουσες για τη Χ.Α. Ασκήθηκε λοιπόν κριτική, κυρίως στο ΣΥ.ΡΙΖ.Α, που αποτελούσε τον ισχυρό της συγκυβέρνησης ότι

αυτό το έκανε εσκεμμένα και εργαλειακά, καθώς η ύπαρξη της Χ.Α. , τον βόλευε για να εξαπολύει επίθεση από το κέντρο και δεξιά , ομαδοποιώντας τους , ως φασίστες. Επίσης κάτι άλλο που βόλευε τον ΣΥ.ΡΙΖ.Α. , ήταν η πρόθεση του να αλλάξει τον εκλογικό νόμο σε απλή αναλογική, κάτι που απαιτούσε την έγκριση από τα 2/3 της Βουλής, ήτοι 200 ψήφους. Εκεί το κυβερνών κόμμα θεωρούσε ότι μπορεί να βρει έναν ανέλπιστο “ σύμμαχο ” στο πρόσωπο τους, κάτι που τελικά δεν πραγματοποιήθηκε καθώς η Χ.Α. αποχώρησε επί της διαδικασίας. Πάντως η ελπίδα του ότι θα μπορούσε να γίνει το πάντρεμα έστω για μια φορά σε αυτή τη ψηφοφορία αποφαίνεται ξεκάθαρα στις δηλώσεις του Βουλευτή του ΣΥ.ΡΙΖ.Α, και Προέδρου της Βουλής, Νίκου Βούτση, σε ερώτηση που του έγινε αν είναι καλοδεχούμενες, οι ψήφοι της Χ.Α. , απάντησε ότι δεν υπάρχουν κακοδεχούμενες ψήφοι, με λίγα λόγια θα ήταν μια χαρά καλοδεχούμενες.

Οι συνέπειες, ωστόσο από τους περιορισμούς που είχαν δεχτεί με την καταδίκη τους κι ο φόβος τους να δράσουν έτσι απερίσπαστα όπως έκαναν παλαιότερα, άρχιζαν σιγά σιγά να βγαίνουν στην επιφάνεια. Η οργανωτική ασυνεννοησία και το γεγονός ότι είχε διακοπεί η χρηματοδότηση τους τους δυσκόλευε να συντηρήσουν ένα κόμμα με απαιτήσεις που πρέπει να διατηρηθεί στα ψηλά πατώματα της εκλογικής κατάταξης, πόσο δε μάλλον να αναπτυχθούν περαιτέρω. Η σκόνη από όλες τις εγκληματικές της δράσεις είχε αρχίζει να κάθεται και οι πολίτες αρχίζουν σιγά σιγά να συνειδητοποιούν τι υπάρχει μέσα στο Κοινοβούλιο. Η χώρα αρχίζει δειλά - δειλά μετά την οικονομική κρίση που βίωσε κι έφτασε στο χείλος της καταστροφής και της χρεωκοπίας, να σηκώνεται στα πόδια της, το αφήγημα της έχει αρχίσει να κουράζει, η μη παρουσία της στα Μ.Μ.Ε. , γίνεται συνήθεια και δεν αντιμετωπίζεται πια ως αγωνιστική δράση κι ότι τα συστημικά μέσα την φιμώνουν, γιατί την φοβούνται. Οι τοπικές της πλην ορισμένων περιοχών δεν δραστηριοποιούνται ιδιαίτερα, ενώ αυτή τη φορά έχουν απέναντί τους σύσσωμο τον δημοκρατικό κόσμο, ο οποίος τους απωθεί και τους αποδοκιμάζει, χαρακτηριστικό παράδειγμα η μη παραχώρηση εκλογικού περιπτέρου στις δημοτικές εκλογές 2019, για τον Δήμο Αθηναίων, ενώ και στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, αντιμετώπισαν προβλήματα, καθώς είχε κλείσει η σελίδα τους στο “ Facebook ”, λόγω αναρτήσεων με ρατσιστικό υλικό.

Με όλους και όλα απέναντί τους αρχίζει κι η εκλογική τους φθορά. Στις ευρωεκλογές του 2019 το νεοναζιστικό κόμμα σημειώνει πτώση στα ποσοστά του και λαμβάνει 4,87%, ενώ παράλληλα απώλεσε και μια έδρα στο ευρώ-κοινοβούλιο λαμβάνοντας 2 έδρες, υποχωρώντας στην πέμπτη θέση. Η μεγάλη ήττα όμως θα έρθει μερικές εβδομάδες αργότερα, στις εθνικές εκλογές, εκεί η Χ.Α. με ποσοστό 2,93% μένει, έστω και οριακά, εκτός Βουλής. Το τελειωτικό χτύπημα ετοιμάζεται, πλέον το δικαστήριο δεν έχει να κάνει με την τρίτη πολιτική δύναμη της χώρας, αλλά με ένα εξωκοινοβουλευτικό κόμμα, κανείς δεν μπορεί να κρυφτεί πίσω από βουλευτικά προνόμια, ούτε να εναποθέσει ως ασπίδα τη δημοφιλία του και την απήγησή του. Δεν υπάρχει καμία αμηχανία και κανένας ενδοιασμός για το πως θα χειριστεί το δικαστήριο και ο πολιτικός κόσμος την κατάσταση, η καταδίκη είναι μονόδρομος και κοντά. Οι δικαστικές αίθουσες ξαναξεσταίνουν τις μηχανές και στις 7 Οκτώβρη 2020, είναι γεγονός, η Χρυσή Αυγή καταδικάζεται ως εγκληματικοί οργάνωση και 68 κατηγορούμενοι, στελέχη της, μεταξύ των οποίων κι ο αρχηγός και πρώην βουλευτές της, κρίνονται ένοχοι, σε μια ημέρα γιορτή της Δημοκρατίας που πανηγυρίστηκε από δεκάδες χιλιάδες αντιφασίστες πολίτες. (<https://youtu.be/BeYrMTUjXQE>)

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ο δεξιός εξτρεμισμός είναι ένα φαινόμενο που ταλαιπώρησε την ελληνική κοινωνία και πολιτεία, με την περίπτωση της Χρυσής Αυγής, την τελευταία δεκαετία έντονα και έθεσε προβληματισμούς, για το πως μπορεί η δημοκρατία να προστατευτεί και να αντιμετωπίσει τέτοιου είδους μορφώματα που διαβρώνουν τις αξίες της και απειλούν την ύπαρξη της. Η ακροδεξιά στην Ελλάδα, παραδοσιακά έβρισκε τρόπους έκφρασης και εκπροσώπησης, ποτέ όμως δεν είχε πρωταγωνιστικό ρόλο, με όλα τα κόμματα της ριζοσπαστικής δεξιάς να κάνουν σύντομους κύκλους ζωής και να έχουν βραχύβια δράση, με μικρά ποσοστά που δεν απειλούσαν ιδιαίτερα τις ισορροπίες των κομμάτων εξουσίας και δεν προμήνυαν εικόνα ανατροπής. Η Εθνική Παράταξις, το κόμμα των προοδευτικών, η ΕΠΕΝ, σημείωσαν εκλογικές επιτυχίες και κατάφεραν να εκπροσωπηθούν τις δύο πρώτες δεκαετίες σε εθνικό και ευρωπαϊκό κοινοβούλιο, ωστόσο από τις επόμενες εκλογικές αναμετρήσεις είτε δεν υφίσταντο, είτε πετύχαιναν μηδενικά ποσοστά. Εκείνη την εποχή στις αρχές της δεκαετίας του '80 δημιουργείται μια ομάδα ακραίων στοιχείων, νοσταλγών της Χούντας των Συνταγματαρχών, της Μεταξικής δικτατορίας και του Αδόλφου Χίτλερ, που ανταλλάσσουν ιδέες και κυκλοφορούν ένα έντυπο, ονόματι Χρυσή Αυγή. Αυτή η ομάδα έμελλε στη συνέχεια να υπάρξει το πιο σκληροπυρηνικό, εξτρεμιστικό κόμμα που εμφανίστηκε στην Ελλάδα κατά την Μεταπολίτευση. Από το 1983 παίρνει μορφή κόμματος με πλήρη ονομασία « Λαϊκός Σύνδεσμος- Χρυσή Αυγή », με ολοφάνερη εθνικοσοσιαλιστική ιδεολογία και αναφορές στη ναζιστική Γερμανία. Το 1992 έχουμε την εργαλειακή ιδεολογική μετατόπιση της από τον εθνικοσοσιαλισμό στον εθνικισμό για να μπορέσει να κατέβει στις εκλογές και να αποφανθεί στην κοινωνία με ένα αφήγημα πιο μετριοπαθή, καθώς όπως υποστήριζαν η κοινωνία δεν ήταν ακόμα έτοιμη να τους δεχτεί διότι είναι συγχυσμένη από τα ψέματα που έχουν ειπωθεί κατά καιρούς για τη ναζιστική ιδεολογία. Ο στόχος ήταν ξεκάθαρος, να εισέλθει στους δημοκρατικούς θεσμούς υπό τον μανδύα ενός δημοκρατικού κόμματος, ενώ στην ουσία δεν θα 'χει διαφοροποιηθεί τίποτα και θα παραμένουν ίδιοι. Οι ευρωεκλογές του 1994 ήταν η πρώτη κάθοδος της σε εκλογές. Η παρουσία της ήταν υποτονική, με μηδαμινά ποσοστά, κάτι που θα επαναλαμβάνεται για τα επόμενα 15 χρόνια και κανείς να μη φαντάζεται αυτό που θα ακολουθούσε.

Από το 2010 παρατηρείται αύξηση στα ποσοστά της, αρχικά σε περιοχές του 4ου και του 6ου δημοτικού διαμερίσματος των Αθηνών και στη συνέχεια και σε πανελλαδικό επίπεδο. Καταλαμβάνει έδρα στις δημοτικές εκλογές στο Δήμο Αθηναίων, ενώ εισέρχεται σε εθνικό και ευρωπαϊκό κοινοβούλιο. Τα αίτια που την εκτόξευσαν σε τέτοιο επίπεδο μέσα σε τόσο σύντομο χρονικό διάστημα και από ένα κόμμα που μετά βίας άγγιζε τη μισή εκλογική μονάδα μετατράπηκε σε τρίτη πολιτική δύναμη της χώρας, ήταν οι μεταναστευτικές ροές που αυξήθηκαν από χώρες της κεντρικής Ασίας και εγκαταστάθηκαν κυρίως σε περιοχές του κέντρου, καθώς και η οικονομική κρίση που ταλάνισε τη χώρα, με αποτέλεσμα να υπάρχει έντονη αποδοκιμασία έναντι των κομμάτων εξουσίας, μεγαλύτερη καχυποψία και αποστροφή απέναντι τους και στροφή σε ριζοσπαστικότερες λύσεις. Οι άστοχες πολιτικές που ακολούθησαν μάλιστα στη συνέχεια τα υπόλοιπα δημοκρατικά κόμματα, όχι μόνο μπόρεσαν να αντιστρέψουν το εις βάρος τους κλίμα και να αναχαιτίσουν τυχόν εκροές, αλλά την νομιμοποίησαν περισσότερο στα μάτια των πολιτών και τη γιγάντωσαν. Το θεσμικό κενό που υπάρχει για την απαγόρευση ακραιφνών κομμάτων που απειλούν το Πολίτευμα, καθιστά την Τρίτη Ελληνική Δημοκρατία αδύναμη απέναντι σε εξτρεμιστικά κινήματα, κενό που εκμεταλλεύτηκε άριστα η Χρυσή Αυγή και έδρασε ανενόχλητη, διαφθείροντας την.

Με τη δολοφονία Φύσσα, ωστόσο έχουμε αλλαγή στάσης και ενεργοποίηση των θεσμών. Υπάρχει ομοφωνία σύσσωμου του κομματικού συστήματος της χώρας, στιγματίζοντας τη Χρυσή Αυγή ως ένα εξτρεμιστικό, νεοναζιστικό κόμμα που θα πρέπει πάση θυσία να αντιμετωπιστεί και να ανακοπεί η ανοδική της πορεία. Το Σεπτέμβριο του 2013 ηγετικά στελέχη της οργάνωσης σύρονται σε δίκη με την κατηγορία της σύστασης και διεύθυνσης εγκληματικής οργάνωσης, δίκη που οδήγησε σε γρήγορα αποτελέσματα, καθώς μειώθηκαν κατά πολύ τα βίαια περιστατικά, συνειδητοποίησαν ότι δεν μπορούν να δρουν πλήρως ελεύθεροι με την πρόφαση της εκλογικής επιτυχίας, αλλά θα έχουν συνέπειες οι πράξεις τους, ενώ υπήρχε και οργανωτική δυσλειτουργία με αυτόν τον τρόπο, καθώς επρόκειτο για μια αυστηρά ιεραρχικά δομημένη οργάνωση και το γεγονός ότι πρωτοκλασάτα στελέχη της βρισκόντουσαν φυλακισμένα ή αντιμετώπιζαν δικαστική διαμάχη και δεν μπορούσαν να είναι απερίσπαστοι στη πολιτική ζύμωση, δημιούργησε έντονα

προβλήματα. Όλα αυτά σε συνδυασμό με τον αποκλεισμό τους από τα Μ.Μ.Ε. και την απομονωτική στάση των υπόλοιπων κομμάτων απέναντι της, καθώς και όλων των θεσμών της χώρας και στη βαθμιαία εμπέδωση ότι δεν επρόκειτο για ένα απλό ακροδεξιό κόμμα που επιδίδεται απλά σε μια εθνικιστική - ρατσιστική ρητορική, αλλά για νεοναζί την οδήγησαν σε μια σταδιακή φθορά, που αν και δεν εντοπίζεται με τις πρώτες εκλογικές αναμετρήσεις, θα αποδειχτεί στη συνέχεια. Η Ελληνική Δημοκρατία από τη δολοφονία Φύσσα και ύστερα δείχνει αντίδραση και σημάδια μαχητικότητας και τελικά καταφέρνει να την εξουδετερώσει. Σε πρώτη φάση αποδυναμώνεται και εκλογικά και δεν καταφέρνει στις τελευταίες εθνικές εκλογές, του 2019, να εισέλθει στη Βουλή και το ισχυρότερο πλήγμα το δέχεται με την απόφαση του δικαστηρίου και την καταδίκη της Χρυσής Αυγής, ως εγκληματική οργάνωση. Η Δημοκρατία στη χώρα μας λοιπόν, απέδειξε ότι μπορεί να αντέξει και να μείνει όρθια απέναντι σε μορφώματα που την απειλούν και τη διαβρώνουν, ότι έχει ριζώσει πλέον βαθιά βρίσκοντας τον τρόπο να προστατευτεί και να περάσει στην αντεπίθεση, ενώ με αυτήν τη πρωτόγνωρη εμπειρία που βίωσε, θα είναι σε θέση να αντιμετωπίσει και στο μέλλον ανάλογες απευκαταίες εμπειρίες.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- Αφουξενίδης Α., Πετρίδης Π., Πέτρου Μ., Καβουλάκος Κ.(2021), Ακροδεξιά κοινωνικά δίκτυα- διερεύνηση του πολιτικού και πολιτισμικού ακτιβισμού : 61-84, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών ΕΚΚΕ, Αθήνα,
- Βανδώρος Σ.(2019) Μεταξύ Εθνοφυλετισμού και κοινότυπου Εθνικισμού. Ο Ιδεολογικός λόγος της Χρυσής Αυγής, Φιλοσοφική Σχολή , Πανεπιστήμιο Κρήτης , Ρέθυμνο, Τόποι : Αντίδωρα στον Παντελή Μπασάκο, σελ. :199-226
- Βανδώρος Σ. (2015), Η Ελληνική Δημοκρατία αντιμέτωπη με τον εξτρεμισμό :Από αδρανής και αμήχανη , μαχόμενη; , Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. :103-116
- Γεωργιάδου Β.(2014), Ο Δεξιός Εξτρεμισμός στην Ευρώπη κεφ. Από την εθνική παράταξη στη Χρυσή Αυγή. Δεξιός λαϊκισμός και εξτρεμισμός στην Ελλάδα της κρίσης, σελ. : 75-101, εκδόσεις polis editor/ Friedrich Ebbert Stiftung, Αθήνα
- Γεωργιάδου Β., Καφέ Α., Λιαλιούτη Ζ. , Βία κατά μεταναστών στην Ελλάδα στην Ελλάδα. Μια νέα βάση δεδομένων για το ρεπερτόριο δράσης

ακροδεξιών ομάδων (1991-2017) , Επιστήμη και Κοινωνία : Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας, 37, 41-72.

<https://doi.org/10.12681/sas.14728>,

- Καδής Αϊκούτ (2012), Δημοκρατία υπό απειλή και δικαστική απαγόρευση πολιτικών κομμάτων, τριμηνιαίο νομικό περιοδικό ΘΕΜΙΣ, τεύχος 1ο, :5-26,
- Ψαρράς Δ. (2014), Η ΧΡΥΣΗ ΑΥΓΗ ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ, Ίδρυμα Ρόζα Λουξεμπουργκ, Αθήνα.

ΞΕΝΗ

- Dinas E., Georgiadou V., Konstantinidis I., Rori L. (2013), From dusk to dawn : Local party organization and party success of right-wing extremism , Party politics, volume 22, number 1, pp.: 80-92,
- Ellinas A. (2013) THE RISE OF GOLDEN DAWN: The new face of the far right in Greece, South European Society and Politics, volume 18, number 4, pp.:543-565,
- Malkopoulou A. and Norman L. (2017), Three Models of Democratic Self-Defence : Militant Democracy and its Alternatives , Political Studies association, volume 68, number 2, pp. :442-458,
- Vandoros Sotiris (March ,2018) Immigration and Political opportunities for Right- Wing, Mediterranean Quarterly, volume 29, number 1, pp. :48-69.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ- ΑΡΘΡΑ

- *****ABSTRACT (auth.gr) , Φίγγου Ε., Μυλοπούλου Ι., Μπιρμπιλή Α., Κατασκευές της ιδεολογικής ακρότητας και « μειονοτικοποίηση » στην προεκλογική ρητορική του κόμματος « Χρυσή Αυγή » ,
- <https://youtu.be/64oEwYecQDs>,
- <https://youtu.be/BeYrMTUjXQE>,
- <https://youtu.be/Zas8w48Vu08>,
- Migkos V., (2013, December), The Rise of the Golden Dawn, Right wing extremism in Greece,

- Επίθεση από αγνώστους δέχθηκε ο βουλευτής του ΣΥΡΙΖΑ Δημήτρης Στρατούλης στο χώρο του Ολυμπιακού Σταδίου | Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ (kathimerini.gr),
- Η ΑΝΟΔΟΣ ΤΩΝ ΑΚΡΟΔΕΞΙΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ - ΚΑΤΣΙΚΑ ΣΑΒΒΟΥΛΑ.pdf (aegean.gr) , Κατσικά Σαββούλα, (2019), Η Άνοδος των ακροδεξιών κομμάτων στην Ευρώπη , πτυχιακή εργασία,
- Κορκοβήλου Μαίρυλιν, (2014), Το κόμμα - εγκληματική οργάνωση και το Σύνταγμα Η περίπτωση της Χρυσής Αυγής στην Ελλάδα, διπλωματική εργασία 50-2014 ΚΟΡΚΟΒΗΛΟΥ ΜΑΙΡΥΛΙΝ.pdf (uop.gr),
- Λίτος Ιωάννης- Φώτιος, (2019), ΑΚΡΟΔΕΞΙΑ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΕΞΤΡΕΜΙΣΤΙΚΟ ΙΣΛΑΜ, διπλωματική εργασία- .pdf (unipi.gr),
- Ροπόκη Π., Μαντόγλου Α., Χουντα και Χρυσή Αυγή : Ο ρόλος της πολιτικής ταυτότητας στην αντιπροσωπευτική κοινωνική μνήμη και η λήθη ακραίων πολιτικών καταστάσεων ,7839-20595-2-PB (1).pdf,
- Σάλος με το πανό για τη σφαγή στην Σρεμπρένιτσα - Τι έγινε στην πόλη το 1995| thepressroom.gr, · Υπουργείο Εσωτερικών (ypes.gr).